

Een kader voor lokale gezinscoaches in Vlaanderen

Nele Van den Cruyce
Marjolijn De Wilde
Koen Hermans
Wim Van Lancker

KU Leuven

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

**STEUNPUNT
 WELZIJN
 VOLKSGEZONDHEID &
 GEZIN**

Publicatie nr. 2023/15
 SWVG-Rapport 26
 Titel rapport: Een kader voor lokale gezinscoaches in Vlaanderen
 Promotor: Prof. dr. Wim Van Lancker¹, prof. dr. Koen Hermans²
 Onderzoekers: Dr. Marjolijn De Wilde¹, dr. Nele Van den Cruyce²

¹ Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven

² LUCAS KU Leuven, Centrum voor Zorgonderzoek & Consultancy

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse Overheid kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Anja Declercq
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Koen Hermans
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
UGent	
· Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management	Prof. dr. Bram Verschuere
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. Katrien Vanthomme
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. Jeroen Trybou
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Johan Vanderfaeillie
Universiteit Antwerpen	
· Faculteit Sociale Wetenschappen	Prof. dr. Koen Decancq
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Faculteit Geneeskunde en Levenswetenschappen	Prof. dr. Wim Pinxten
Thomas More Hogeschool	
· Unit Mens & Welzijn	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Sociaal Werk	
Hogeschool Gent	
· Onderzoekscentrum 360° Zorg en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Research & Expertise - Expertisecentrum Health Innovation	
Karel De Grote hogeschool	
· Onderzoek en maatschappelijke dienstverlening	
Hogeschool PXL	
· Expertisecentrum PXL Social Work Research	
Odisee co-hogeschool	
· Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk	
KeFor	
· Kenniscentrum Forensisch Psychiatrische Zorg	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG	Dr. Kathleen De Cuyper
Administratieve ondersteuning	Manuela Schröder
	Lut Van Hoof

Een kader voor lokale gezinscoaches in Vlaanderen

Onderzoeker: Dr. Marjolijn De Wilde¹, dr. Nele Van den Cruyce²

Promotor: Prof. dr. Koen Hermans², prof. Dr. Wim Van Lancker¹

¹ Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven

² LUCAS KU Leuven, Centrum voor Zorgonderzoek & Consultancy

Samenvatting

De kennis over gezinscoaching is op dit moment nog onvoldoende gediversifieerd en te weinig gefocust op welke organisatorische en methodische keuzes het aanbod gezinscoaches tot een succes kunnen maken. Verscheidene instanties voerden reeds onderzoek uit omtrent de principes die deze formule succesvol maken. Deze onderzoeken bleven, elk op zich, beperkt tot één lokale context en gebeurden meestal in steden (bv. Mission project in Kortrijk, Go team in Mechelen). Vanuit deze probleemstelling bestudeert voorliggend onderzoek de 5 pilootprojecten in Baldemore, Leuven, Herenthout, Oostende en Bilzen die geselecteerd werden op basis van de projectoproep 'pilotprojecten lokale gezinscoaches'.

Het onderzoek bestaat uit een kwalitatief en een kwantitatief luik, waarbij een analyse van *lived experience* gecombineerd wordt met de analyse van de door de gezinscoaches geregistreerde data. Hierbij wordt getracht om een aantal elementen (doelgroep, doelstellingen, werkingsprincipes, etc.) die het concept gezinscoaching werkzaam kunnen maken over de diverse lokale contexten heen te identificeren.

De meerwaarde van gezinscoaching blijkt overduidelijk uit de kwalitatieve studie, in het bijzonder de *lived experience* van de gezinnen. Gezinscoaching blijkt volgens zowel de coördinatoren, de gezinscoaches als de gezinnen een betekenisvolle en zelfs noodzakelijke aanvulling te zijn op het bestaande hulpverleningsaanbod. Vanuit een generalistische vraaggerichte aanpak, zijn de gezinscoaches een vertrouwenspersoon van de meest kwetsbare gezinnen die vaak het vertrouwen kwijt zijn in de standaard hulpverlening. Gezinscoaches hebben de mogelijkheid om langduriger aanwezig te zijn in de gezinnen en te focussen op het gezin als geheel. Ze zijn zowel inhoudelijk als fysiek zeer bereikbaar. Gezinnen kunnen letterlijk met alles terecht bij de gezinscoaches en de gezinscoaches verplaatsen zich tot bij de gezinnen. Naast rechtenverkenning en casemanagement, leggen de gezinscoaches de nadruk op wat er nog wel goed loopt in de gezinnen. Er wordt tijd vrijgemaakt voor fijne ervaringen binnen het gezin en gefocust op het empoweren van alle leden binnen het gezin. Deze uitzonderlijke positie die gezinscoaches innemen binnen het hulpverleningslandschap is niet altijd

eenvoudig. In het bijzonder de rol van sociale advocaat die gezinscoaches opnemen door steeds naast het gezin te blijven staan, zorgt voor de nodige spanningen met andere collega hulpverleners.

In de kwantitatieve studie werden de pilootprojecten op basis van registratiedata in CEBUD opgevolgd. Hieruit blijkt dat gezinscoaches effectief zeer kwetsbare gezinnen bereiken die geconfronteerd worden met uitdagingen op meerdere levensdomeinen. Hoewel de registratie slechts over een beperkte periode liep, namelijk minder dan 1 jaar, wordt op basis van de analyses wel duidelijk in beeld gebracht dat gezinscoaching wel degelijk effect heeft binnen de gezinnen en de specifieke werking van gezinscoaching tijd vraagt. Op basis van een vergelijking met de kansarmoede index van Kind&Gezin wordt duidelijk dat een deel van de gezinnen mede dankzij de ondersteuning van de gezinscoaches uit de kansarmoede geraakt. Een groot deel van de gezinnen slaagt erin om mede dankzij de gezinscoach het hoofd boven water te houden. Het wordt echter ook duidelijk dat gezinscoaches, net als andere hulpverleners, botsen tegen de meer structurele uitdagingen binnen de samenleving, zoals de huisvestingsproblematiek en de wachtlijsten binnen de hulpverlening. Binnen de meest kwetsbare gezinnen kan iedere kleine tegenslag ook een gat slaan in de buffer die opgebouwd werd.

Op basis van dit onderzoek wordt duidelijk dat gezinscoaching effectief de meest kwetsbare gezinnen in onze samenleving bereikt. Deze gezinnen vallen door de mazen van het net van de traditionele hulpverlening of hebben reeds een uitdagend parcours achter de rug waardoor ze argwanend staan ten opzichte van hulpverleningsinitiatieven. Gezinscoaching is daarbij bovenal een kansenverhaal, waarbij mensen vertrouwen terug krijgen in zichzelf en hun weg (terug) leren vinden in de hulpverlening. Om dit te realiseren hebben de gezinscoachen een eigen werkmethode die bovenal tijd en de nodige handelingsruimte vereist. Dit zorgt ervoor dat hun caseload ten opzichte van andere hulpverleners mogelijk beperkter is in aantal, doch in intensiteit ver overschrijdt. Laagdrempeligheid en nabijheid zijn van doorslaggevend belang. Het vertrouwen in de persoon van de gezinscoach lijkt daarbij wel crucialer te zijn dan de organisatie waarbinnen deze gezinscoach de rol in alle vrijheid kan opnemen. De samenwerking binnen de traditionele hulpverlening is niet altijd vanzelfsprekend. Gezinscoachen zetten het gezinsperspectief duidelijk centraal en nemen de rol van sociale advocaat op. Naast de bemiddelingsrol die gezinscoaches hierin zelf opnemen, kan ook de coördinator de samenwerking bevorderen door ruggensteun te bieden en aan beleidswerk te doen. Hoewel het nut van de pilootprojecten door alle betrokkenen erkend wordt, is het voortbestaan van het project gezinscoaching niet gegarandeerd. Bovenal de financiering op basis van projectmiddelen zet de continuïteit van de projecten onder druk.

Inhoud

Inleiding	9
Hoofdstuk 1 Methodologie	11
1 Kwalitatieve methoden	11
1.1 De coördinatoren	12
1.2 De gezinscoaches	12
1.3 De gezinnen	12
2 Kwantitatieve methoden	12
Hoofdstuk 2 De gezinscoach in theorie en in de praktijk	15
1 Lessen uit bestaand onderzoek	15
1.1 Kenmerken van de gezinscoach	15
1.2 Randvoorwaarden inzake het werk van de gezinscoach	17
2 De pilootprojecten op basis van de beschikbare documenten van de projectoproep	17
Hoofdstuk 3 Kwalitatief onderzoek naar de Gezinscoaching	21
1 De ervaringen van de coördinatoren	21
1.1 Lokale inbedding	21
1.2 Rolinvulling van de gezinscoach	23
1.3 Succesfactoren en uitdagingen van het gezinscoaching	25
1.4 Rolomkadering van de coördinator	26
2 De ervaringen van de gezinscoaches	27
2.1 Lokale inbedding	27
2.2 Rolinvulling van de gezinscoach	28
2.3 Succesfactoren en uitdagingen	35
3 De lived experience van de gezinnen	38
3.1 De lokale inbedding	38
3.2 De rol van de gezinscoach	38
3.3 Succesfactoren en uitdagingen	43
Hoofdstuk 4 De Gezinscoach in registratie data	45
1 Nulmeting: beschrijvende analyses	45
1.1 Staat van de huisvesting	46
1.2 Betaalbaarheid van de huisvesting	47
1.3 Financiële situatie	48
1.4 Gebrekkig sociaal vangnet	49
1.5 Onvoldoende aanwezige ondersteuning naar gelang de aanwezige noden	50
2 Post-meting: effect van begeleiding door de gezinscoaches in beeld	53
2.1 De Kansarmoede index als ijkingsstool	53
2.2 Globaal resultaat post meting gezinscoaches	54
2.3 Gezinscoaching en impact op stress	55

Hoofdstuk 5	Conclusie	59
1	Doelgroep van de gezinscoaches	59
2	Eigenheid van de gezinscoaches	59
3	Meerwaarde van de gezinscoaches	61
4	Contextuele voorwaarden	62
5	Gezinscoaching als een vorm van kritiek op de bestaande hulpverlening	63
Referenties		65
Bijlage		67
Lijst van tabellen		
Tabel 1	Overzicht kwalitatief onderzoek effectief uitgevoerde gesprekken	11
Tabel 2	Aantal cases geregistreerd per pilootproject	13
Lijst van figuren		
Figuur 1	Schematisch overzicht de 5 pilootprojecten	19
Figuur 2	Profiel van de gezinnen	45
Figuur 3	Opleidingsniveau van de ouders	46
Figuur 4	Verblijfplaats van de gezinnen	47
Figuur 5	Betaalbaarheid van de huisvesting	47
Figuur 6	Inkomen	48
Figuur 7	Schuldenlast van de gezinnen	48
Figuur 8	Budgetbeheer	49
Figuur 9	Sociaal vangnet	49
Figuur 10	Inschatting van de nood aan hulp door de gezinscoach	50
Figuur 11	Stressklachten ouders en kinderen	51
Figuur 12	Vrijetijd buitenshuis	51
Figuur 13	Veiligheidsproblemen	52
Figuur 14	Zorg voor de kinderen	52
Figuur 15	De kansarmoede index als ijkingsstool	53
Figuur 16	Kansarmoede index volgens de registratiegegevens van de gezinscoaches	54
Figuur 17	Kansarmoede index registratiedata samenvattend	54
Figuur 18	Evolutie stress bij ouders	56

Figuur 19	Evolutie stress bij kinderen	56
Figuur 20	Zorg voor de kinderen	57
Figuur 21	Aanwezige hulp	57

Inleiding

Op dit moment begeleiden verscheidene personen en organisaties gezinnen in armoede. Een kluwen aan mogelijke betrokken personen en organisaties krijgt zo vorm rond het gezin in armoede. Denk daarbij bijvoorbeeld een huisarts, het OCMW, het CAW, Kind & Gezin, bijzondere jeugdzorg, gezinszorg, VDAB, mutualiteit, psychologen... Het is – ondanks vele constructieve pogingen daartoe – vaak moeizaam om met elkaar in gesprek te gaan en het overzicht te bewaren over wie nu juist wat doet en wat reeds opgenomen werd. Mogelijks omdat – in deze situaties – geen enkele dienst zich finaal verantwoordelijk voelt voor het gezin, worden signalen en zorgen niet altijd opgepikt. Het is niet zelden zo dat intensief aan deelaspecten gewerkt wordt, maar dat een uiterst basale nood, zoals eens met het gezin meegaan naar de school van hun kind, over het hoofd gezien wordt.

Vanuit het perspectief van het gezin in dat in armoede leeft, gaat het versnipperde hulpverleningslandschap voorbij aan hun begeleidingsnood: betrokken, rechtlijnige en omvattende ondersteuning. De mentale energie die de gezinnen steken in het meermaals vertellen van hun verhaal en in het proces van het leren vertrouwen van telkens andere personen, is energie die zij niet kunnen besteden aan hun kind of kinderen of aan het oplossen van problemen. De mentale last van wisselende hulpverleners is bovendien een last die onvoldoende erkend wordt door diezelfde hulpverleners. Hierdoor wordt de trage vooruitgang in persoonlijke processen vaak aan de gezinnen zelf geweten, wat weer een negatief effect heeft op de band met en het vertrouwen in hulpverleners.

Het concept van gezinscoaches tracht een antwoord te bieden op deze uitdagingen. Gezinscoaching vertrekt daarbij vanuit de centrale idee om integrale en nabije ondersteuning aan te bieden aan de gezinnen die in armoede leven door één persoon, namelijk de gezinscoach. Dit betekent niet dat meerdere hulp- of dienstverleners niet betrokken kunnen zijn, maar de spil van de zorg en het gros van de zorgtaken (het gaat aldus om meer dan een louter coördinerende rol) ligt bij deze gezinscoach.

Verscheidene instanties voerden reeds onderzoek uit omtrent de principes die deze formule succesvol maken. Deze studies bleven, elk op zich, beperkt tot één lokale context en gebeurden meestal in steden, zoals de meest gekende studies, namelijk het Mission project in Kortrijk, Go team in Mechelen.

Het Mission project (Van Lancker et al., 2020) omvatte een experimenteel design waarbij outreachend casemanagement werd onderzocht binnen kwetsbare gezinnen met jonge kinderen. Outreachend casemanagement wordt binnen de studie omschreven als een arbeidsintensieve methode die geen hoge caseload verdraagt. Outreachend casemanagement is een doelgerichte, intensieve samenwerking tussen een professional en een gezin om de sociale grondrechten van het gezin te vrijwaren. De casemanager vormt daarbij een brug tussen gezin en dienstverlening en neemt eveneens hulp- en dienstverleningstaken op. Het is bovenal een effectieve manier om de sociale grondrechten van gezinnen te verzekeren, maar dan vooral in die domeinen waar er lokaal veel beleidsruimte is. Het is volgens het onderzoek bovenal de methode zelf die oorzaak is van de betere uitkomsten. Hierbij bleek het mandaat van de gezinscoach van cruciaal belang. Dit zowel vanuit het gezin waarmee aan de slag gegaan wordt, als inzake de hulpverlening waarnaar de brug gelegd wordt. Door vanuit het standpunt van de gezinnen met een professionele bril de lokale organisaties en dienstverleners te benaderen, kan de casemanager immers ervaren waar er eventuele problemen optreden. Deze kunnen vervolgens ook aangepakt worden, voor zover daar openheid voor bestaat. Deze belangenbehartigersrol is niet altijd vanzelfsprekend. Het Mission project toont aan dat outreachend casemanagement geen impact heeft

op structurele elementen. Dit heeft het wel inzake het helpen navigeren van de gezinnen binnen het kluwen van lokale hulpverlening, waarbij de casemanagers eveneens de belangen van de gezinnen die ze begeleiden behartigen. Zo bleek in dit onderzoek een sterk positief effect op het ontvangen van aanvullende financiële steun en andere tegemoetkomingen.

Ook in Mechelen (Storms, 2019) werd geconstateerd dat bepaalde gezinnen maar moeilijk of zelfs niet de weg naar de traditionele hulpverlening vonden. Hierdoor ontstond het Go Team. De gezinsbegeleiders van het Go Team komen in contact met de gezinnen op crisismomenten wanneer deze, na voorafgaand akkoord, doorverwezen worden vanuit de afdeling 'Jeugd- en gezinsgebonden politiezorg' van de politiezone Mechelen-Willebroek, vanuit Kind & Gezin en door de leerkrachten en de CLB-medewerkers van het Mechelse basisonderwijs. Het zijn gezinnen die geconfronteerd worden met zware problemen op verschillende levensdomeinen en waarbij het vertrouwen in de hulpverlening hersteld dient te worden. Qua werkingsmethode leggen de gezinsbegeleiders de nodige creativiteit aan de dag om met de uitdagende situatie van de gezinnen om te gaan. Door een lagere caseload, beperkte administratieve taken en een eigen budget; krijgen de gezinsbegeleiders voldoende handelingsvrijheid om resultaatgericht aan de slag te gaan met de gezinnen. De gezinsondersteuners werken steeds vanuit een langdurig engagement en vanuit de vragen van de gezinnen zelf. Ook deze studie toonde aan dat vooruitgang amper of niet bekomen wordt op structurele uitdagingen, doch wel in de meer praktische leefomstandigheden van de gezinnen.

Deze twee studies reiken reeds enkele belangrijke inzichten aan over de manier waarop ook gewerkt kan worden in nieuwe contexten. De kennis over gezinscoaching is, echter, nog onvoldoende gediversifieerd en te weinig gefocust op welke organisatorische en methodische keuzes het aanbod gezinscoaches nu tot een succes kunnen maken. Vanuit deze probleemstelling bestudeert voorliggend onderzoek de pilootprojecten in Baldemore, Leuven, Herenthout, Oostende en Bilzen. Deze 5 regio's werden geselecteerd op basis van de projectoproep 'pilootprojecten lokale gezinscoaches' van de toenmalige Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding Wouter Beke.

Het onderzoek bestaat uit een kwalitatief en een kwantitatief luik, waarbij een analyse van ervaringen (de zogenaamde 'lived experience') van de betrokken gezinnen gecombineerd wordt met de analyse van geregistreerde data. Een aantal elementen (doelgroep, doelstellingen, werkingsprincipes, etc.) die het concept gezinscoaching werkzaam kunnen maken over de diverse lokale contexten heen worden hierdoor geïdentificeerd.

Hoofdstuk 1

Methodologie

Dit onderzoek maakt gebruik van diverse onderzoeksmethoden. Naast een theoretische verkenning van het begrip gezinscoach binnen de literatuur en de documenten van de pilootprojecten, zet dit onderzoek in op zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden.

1 Kwalitatieve methoden

Om het project gezinscoaches kwalitatief in kaart te brengen werd de lived experience van de betrokken partijen in kaart gebracht. Hiervoor werd beroep gedaan op interviews en focusgroepen met de coördinatoren, de gezinscoaches en de gezinnen. Met deze multistakeholder bevraging wordt beoogd om een meer diepgaand beeld te bekomen over de rol die gezinscoaches invullen en de randvoorwaarden waaraan voldaan dient te worden om deze rol in te bedden in de praktijk.

Tabel 1 Overzicht kwalitatief onderzoek effectief uitgevoerde gesprekken

Doelgroep	Coördinatoren	Gezinscoaches	Gezinnen
Pilotprojecten	Baldemore 10/02/2023	Baldemore 14/06/2023 2 coaches	Baldemore 14/06/2023 1 gezin
	Bilzen 10/02/2023	Bilzen 14/06 2 coaches	Bilzen 14/06/2023 2 gezinnen
	/	Herenthout 14/02/2023 1 coach	/
	/	Oostende 23/02/23 2 coaches	Oostende 12/07/2023 1 gezin
	Leuven 17/02/2023 Coördinator en projectbegeleider	Leuven 22/05/2023 5 coaches	Leuven 17/07/2023 1 gezin

1.1 De coördinatoren

Op het moment van de kwalitatieve studie was er wegens interne uitdagingen binnen de pilootprojecten geen coördinator beschikbaar voor Oostende en Herenthout. De gesprekken met de coördinatoren van de 3 andere pilootprojecten vonden allen plaats in de maand februari.

Het gesprek met Werf Gezinscoach Leuven ging door met twee personen, namelijk de coördinator van het Huis van het Kind en de projectmedewerker van het Huis van het Kind die instaat voor de operationele werking van het gezinscoaching project dat zich binnen een netwerkorganisatie afspeelt.

1.2 De gezinscoaches

Op uitzondering van het pilootproject in Leuven werden al de gezinscoaches bevestigd aan de hand van een individueel of groepsinterview. Voor de Werf Gezinscoach Leuven werd overgegaan tot een focusgroep met 5 gezinscoaches waarvan 3 uit de basiswerkingen, om een variëteit aan gezinscoaches binnen de netwerkorganisatie aan het woord te laten.

1.3 De gezinnen

Tot slot werden enkele gezinnen bevestigd over hun ervaring met gezinscoaching binnen de pilootprojecten. Gezien de kwetsbaarheid en de overbevestiging van de doelgroep binnen het kader van onderzoek, was het geen vanzelfsprekendheid om met de gezinnen in contact te komen.

De coördinatoren en het lerend netwerk van gezinscoaches droegen de gezinnen aan. Niet alle gezinnen daagden uiteindelijk effectief op voor het gesprek. Iets wat volgens de coördinatoren kenmerkend is voor de populatie in kwestie. Uiteindelijk werden 5 gezinnen bevestigd.

In de periode van de gesprekken met de gezinnen vond in Herenthout een personeelwissel plaats, waarbij hier uiteindelijk geen gezin kon aangeleverd worden. De gesprekken met de gezinnen uit de andere regio's gingen door in de zomerperiode (juni - juli).

2 Kwantitatieve methoden

Binnen het kader van dit onderzoek werd voor de gezinnen die begeleid werden door een gezinscoach registratiegegevens bijgehouden. Om zicht te krijgen op de evolutie die de gezinnen doormaken, werd in overleg met de stuurgroep beslist om gebruik te maken van een aangepaste versie van de sociale balans van Cebud (product van het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn aan Thomas More Hogeschool). Het betreft een bestaand, budget- en gebruiksvriendelijk registratiesysteem dat een scoring mogelijk maakt van verschillende levensdomeinen voor zowel het gezin als geheel, de betrokken volwassenen en het kind (cf. bijlage 1).

In principe dienden de gezinscoaches dit registratiesysteem aan te vullen bij iedere verandering in de situatie van een gezin dat ze begeleiden. Deze opvolging maakte het dan mogelijk om evoluties doorheen het proces van gezinscoaching te capteren. Van bij de start van het onderzoek verliep de registratie echter moeizaam, omwille van technische problemen met het platform (bv. toegangen), maar ook door vertraging bij de opstart van de pilootprojecten zelf. Hierdoor konden uiteindelijk niet alle pilootprojecten gelijktijdig aan de registratie beginnen. Daarnaast bleek het een hele opdracht voor

de pilootprojecten om deel te nemen aan de registratie zelf, omwille van verschillende redenen. Zo bestond in bepaalde pilootprojecten reeds een eigen registratiesysteem waardoor de registratie in Cebud voor dit onderzoek dubbel werk was. Sowieso ervaren alle gezinscoaches tijdsdruk en was er binnen diverse projecten ook sprake van personeelsverloop waardoor de registratie niet altijd plaats konden vinden.

Na overleg binnen het lerend netwerk van de gezinscoaches werd in samenspraak met de pilootprojecten beoogd om 100 cases te registreren, verdeeld over de verschillende gezinscoaches in het project. Uiteindelijk werd deze ambitie net niet behaald, doch wel benaderd. Na datacleaning werden uiteindelijk 90 gezinnen weerhouden in de registratie data, waarvan 56 gezinnen langdurig (i.e. meer dan 6 maanden) door een gezinscoach opgevolgd werden.

Tabel 2 Aantal cases geregistreerd per pilootproject

	Baldemore	Bilzen	Herenthout	Leuven	Oostende	N
Totaal aantal begeleidingen	33	27	7	19	4	90
Begeleiding / registratie langer dan half jaar	18	21	1	14	2	56

Op basis van deze data voerden de onderzoekers beschrijvende analyses uit. Voor de 56 begeleide gezinnen werd een pre- en post meting uitgevoerd om de gemaakte evolutie van de gezinnen doorheen de gezinscoaching te analyseren.

Hoofdstuk 2

De gezinscoach in theorie en in de praktijk

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel gaan we dieper in op de inzichten uit bestaand wetenschappelijk onderzoek naar gezinscoaches. We kijken daarbij zowel naar de kenmerken van de gezinscoach zelf als naar de randvoorwaarden die moeten vervuld zijn. Het tweede deel van het onderzoek beschrijft hoe de vijf pilootprojecten invulling geven aan het concept 'gezinscoach'. De 5 projecten kennen elk een eigen lokale inbedding binnen hun lokale structuur, richten zich op verschillende doelgroepen en leggen eigen accenten in hun werking, maar leggen eveneens ook enkele eigen accenten op hun werking die een mogelijke invloed hebben op de invulling van de rol van de gezinscoach

1 Lessen uit bestaand onderzoek

Het concept van gezinscoaches tracht een antwoord te bieden op diverse uitdagingen waarmee gezinnen die in armoede leven geconfronteerd worden. Het vertrekt vanuit de centrale idee om integrale en nabije zorg aan te bieden aan de gezinnen die in armoede leven en dit door de aanwezigheid van één professional, namelijk de gezinscoach. Dit betekent niet dat meerdere hulp- of dienstverleners niet betrokken kunnen zijn, maar wel dat de spil van de ondersteuning en het gros van de ondersteuningstaken ligt bij deze gezinscoach. Gezinscoaching is in essentie aldus meer dan louter casemanagement of het overzicht brengen tussen de beschikbare hulpverlening en diensten, het is vooral samen op pad gaan met het gezin en zelf ook ondersteuningstaken opnemen.

Verscheidene studies werden reeds uitgevoerd omtrent de achterliggende principes van gezinscoaching. De rol zelf krijgt daarbij verschillende benamingen: schakelfiguur, gezinsondersteuner, outreachend casemanager, brugfiguur, ... maar in essentie staan ze allen voor een rol die eruit bestaat om samen met het gezin op pad te gaan met het oog op verschillende uitdagingen op meerdere levensdomeinen en om verbinding te realiseren met bestaande hulpverlening. De meest gekende praktijken zijn het Mission Project in Kortrijk (Van Lancker et al., 2020) en het Go Team in Mechelen, maar zijn er ook diverse andere projecten die vertrekken vanuit hetzelfde uitgangspunt. De huidige pilootprojecten bouwen verder op deze kennis.

1.1 Kenmerken van de gezinscoach

In de literatuur wordt reeds melding gemaakt van diverse kenmerken in de rol van gezinscoach. Het VBKJ (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen, 2021) bracht op basis van literatuur en bijkomend onderzoek bij diverse projecten de voornaamste kenmerken van de werking van de gezinscoach in kaart.

1.1.1 Vertrouwensband

De gezinscoach werkt doorgaans met zeer kwetsbare doelgroepen wiens vertrouwen in de hulpverlening zoek is. De gezinscoach dient bovenal eerst een vertrouwensrelatie te kunnen opbouwen. Hierbij staat het mens zijn centraal. Professionele nabijheid gecombineerd met authenticiteit biedt de gezinnen veiligheid. Op basis van dit vertrouwen krijgt de gezinscoach uiteindelijk mandaat binnen het gezin om samen met hen op pad te gaan. Dit vertrouwen is een wederzijds gegeven. De gezinscoach stelt eveneens vertrouwen in de gezinnen.

1.1.2 Langdurig en intensief

De intensieve samenwerking met het gezin is langdurig. De gezinscoach werkt aanklampend en blijft nabij het gezin ook in perioden waarin het minder gaat.

1.1.3 Coördineren

De gezinscoach werkt deels als casemanager. Hierbij zorgt de gezinscoach ervoor dat de gezinnen het bos door de bomen ziet in de bestaande hulpverlening. De gezinscoach coördineert en stemt af met de verschillende hulpverleners. Hierbij neemt de gezinscoach een verbindende rol op.

1.1.4 Sociale advocaat en politiserend werken

De gezinscoach vertrekt van het gezinsperspectief en verdedigt de belangen van de gezinnen, naar andere hulpverleners toe. Gezinscoaches staan in de frontlinie en weten beter dan wie dan ook met welke structurele problemen de meest kwetsbare gezinnen geconfronteerd worden. Politiserend werken is een wezenlijk onderdeel van de functie van een gezinscoach.

1.1.5 Vraaggestuurd én krachtgericht werken

De gezinscoach vertrekt vanuit de vragen en noden van de gezinnen. In tegenstelling tot andere hulpverleners zal de gezinscoach niet aanbodgedreven werken of vertrekken vanuit bepaalde bestaande organisatorische procedures en denkkaders die niet noodzakelijk aangepast zijn aan de individuele situatie. De kern van gezinscoaching is op maat van het gezin werken en dat is iedere keer à la carte werken. De gezinscoach geeft mogelijke pistes aan maar het gezin staat steeds aan het stuur. Het doel is bovenal om gezinnen te empoweren en om met hun vragen als basis bovenal in te zetten op de sterktes en mogelijkheden die nog in het gezin aanwezig zijn om zo tot oplossingen te komen.

1.1.6 Generalistisch werken

De gezinnen kunnen bij de gezinscoach terecht met vragen over alle levensdomeinen. Dit maakt van de gezinscoach een generalist pur sang. De expertise van de gezinscoach bestaat er in de weg naar oplossingen te vinden en connecties te leggen met andere expertises. Hiervoor werkt de gezinscoach samen met diverse organisaties en diensten uit heel de sociale kaart. De gezinscoach probeert holistisch te werken, vertrekkende vanuit een totaalbeeld en zet in op verdere rechtenverkenning. Ook hier wordt steeds vertrokken vanuit de vragen van de gezinnen, waarbij actief ingezet wordt op van vraagverheldering.

1.2 Randvoorwaarden inzake het werk van de gezinscoach

Het onderzoek van VBKJ (2021) bundelt ook diverse randvoorwaarden die cruciaal zijn voor het werk van de gezinscoaches. Hierbij wordt een opdeling gemaakt tussen organisatie- en beleidsniveau.

1.2.1 Organisatieniveau

De gezinscoach gaat doorgaans aan de slag binnen een bestaande organisatie met een eigen organisatiecultuur. Ook binnen de eigen organisatie is de werkwijze van de gezinscoach vaak vernieuwend. Het is daarom cruciaal dat de organisatie het vertrouwen geeft aan de gezinscoach om op deze manier aan de slag te gaan, maar eveneens ruggensteun gegeven wordt naar andere hulpverleners die op een andere manier werken. Onderzoek bij diverse projecten toont aan dat er ingezet dient te worden op intervisiemomenten en ondersteuningsmomenten waarbij ingezet wordt op reflectie maar ook het kunnen ventileren. Daarnaast is het handig als de organisatie de nodige praktische en organisatorische ondersteuning biedt opdat de gezinscoaches zich kunnen focussen op het werk.

Organisaties werken samen met andere organisaties en de sociale kaart omvat een heel netwerk aan samenwerkingsmogelijkheden die ten voordele van de werking van de gezinscoaches kunnen ingezet worden. Dit vereist uiteraard kennis van elkaars bestaan en afstemming met elkaar. Hierbij wordt het belang van open en direct communicatie benadrukt. Echter, is samenwerking niet altijd vanzelfsprekend wanneer vanuit andere basisvisies vertrokken wordt. Het voorbeeld van de controlerende maatschappelijk werker of de procedures van bepaalde organisaties die in contrast staan met de werkingsprincipes van de gezinscoach worden daarbij aangehaald.

1.2.2 Beleidsniveau

Ruggensteun vanuit het lokaal beleid is cruciaal voor het oprichten van diverse projecten, maar ook de duurzaamheid van projecten zoals gezinscoaches. Bovenal het gebrek aan structurele middelen en het overmatig moeten verantwoording afleggen aan lokale besturen zijn belemmerende factoren binnen projectwerkingen. Daarnaast zijn er diverse structurele struikelblokken waarmee gezinscoaches te maken kennen. Gekende uitdagingen zijn de huisvestingsproblematiek en het tekort aan kinderopvang.

2 De pilootprojecten op basis van de beschikbare documenten van de projectoproep

Dit onderzoek gaat in op de 5 pilootprojecten die geselecteerd zijn geweest na een projectoproep door de Vlaamse overheid, namelijk:

1. Baldemore
2. Oostende
3. Leuven
4. Herenthout
5. Bilzen

De 5 projecten kennen elk een eigen inbedding binnen hun lokale structuur, maar leggen eveneens ook enkele eigen accenten op hun werking die een mogelijke invloed hebben op de invulling van de rol van de gezinscoach (cf schematisch overzicht figuur 1).

De 5 pilootprojecten rond gezinscoaches variëren in schaalgrootte. Waar Oostende en Leuven centrumsteden zijn, zijn Bilzen en Herenthout gemeenten en is Baldemore een intergemeentelijke

samenwerking tussen 4 lokale besturen (Balen, Dessel, Mol en Retie). Het grootste verschil dat opgemerkt wordt inzake de lokale inbedding is het al dan niet aanwezig zijn van een uitgebouwd hulpaanbod en de beschikbare voorzieningen. Dit is bijvoorbeeld in Herenthout en Bilzen minder divers of prominent aanwezig dan in Leuven. Doorverwijzing of betrekken van andere diensten kan enkel maar als deze effectief een aanbod hebben in de regio, wat dus niet altijd het geval is. Het type rol dat de gezinscoach inneemt kan hierdoor mogelijks beïnvloed worden.

De inhoudelijke focus van de projecten is echter sterk gelijkaardig. Vertrekkende vanuit de armoedeproblematiek in hun regio, wordt duidelijk dat bepaalde gezinnen niet genieten van al hun rechten en minder kansen krijgen. De doelstelling van de werking van de gezinscoaches richt zich op maatschappelijk kwetsbare gezinnen, hoewel de definitie van deze kwetsbaarheid niet altijd helemaal verduidelijkt wordt. In Oostende wordt een zeer specifieke kwetsbaarheid vermeld, namelijk de aanwezigheid van een verslavingsproblematiek bij minstens één van de ouders. Dit plaatst hen meteen ook in een zeer specifieke context (MSOC) waarbij ze ook eigen methodieken (bv. ACT) en werkwijzen hanteren. Bilzen zet uitdrukkelijk in op cultuursensitiviteit en anders-taligheid.

De andere pilootprojecten richten zich meer algemeen op gezinnen in “kwetsbare situaties” die “tussen de mazen van het hulpverleningsnet glippen”, “onder de radar van de hulpverlening bevinden” en waarbij ingezet moet worden op “optimale ontplooiingskansen”. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van outreaching technieken, brugfiguren en bovenal ingezet op langdurige begeleidingen. Met uitzondering van Baldemore (<18jaar) richten de pilootprojecten zich op gezinnen met jonge kinderen (<12 of <13 jaar). In Baldemore en Bilzen bestaat eveneens een perinatale werking van gezinscoaches naast het aanbod van gezinscoaching voor jonge kinderen.

Organisatorisch valt op dat de Huizen van het Kind een voorname rol spelen in de pilootprojecten. In 3 van de 5 projecten zijn zij de organiserende partner. Naast de Huizen van het Kind is het OCMW/Sociaal huis een belangrijke speler. Deze organisaties hebben doorgaans reeds een aanbod voor gezinnen en staan eveneens in contact met andere organisaties die zich richten op kinderen en gezinnen. De twee pilootprojecten die een perinatale werking hebben, namelijk Baldemore en Bilzen, hebben naast hun linken met het bestaande netwerk vanuit het Huis van het Kind of OCMW eveneens sterke banden opgebouwd met de ziekenhuizen in de buurt. Bilzen heeft eveneens een specifieke invalshoek door te werken met een brugfiguur onderwijs die de banden aanhaalt met de scholen en de CLB's.

Figuur 1 Schematisch overzicht de 5 pilootprojecten

	Baldemore	Oostende	Leuven	Herenthout	Bilzen
<i>specifieke naam</i>		<i>Kido project (kinderen en hun drugsafhankelijke ouders)</i>	<i>werf gezinscoach</i>		
Werking	Via outreachend werken (vindplaatsgericht, doorverwijzingen) gezinnen bereiken die tussen de mazen van het hulpverleningsnet glippen	Via outreachend werken gericht op meest kwetsbare gezinnen die zich onder de radar van de hulpverlening bevinden (verslavingsproblematiek)	Stadsbreed uitrollen van laagdrempelige, langdurige en integrale ondersteuningstrajecten voor kwetsbare gezinnen	Door aanwezig te zijn in HvK en op tal van externe activiteiten in de gemeente bouwt de gezinscoach op informele wijze een band op met de gezinnen, coaching op langere termijn voortbouwend op de aanwezige kansen en mogelijkheden die de lokale realiteit biedt en op de krachten die gezinnen en hun context bieden.	via brugfiguren optimale ontplooiingskansen bieden aan aanstaande ouders, kinderen in het kleuter en basis onderwijs.
Organisatie	Huis van het Kind	MSOC	Huis van het Kind	Huis van het Kind - OCMW	Sociaal huis
Aantal gezinscoaches	3	2	3 medewerkers HvK + uitbreidend netwerk die gezinscoachrol opneemt	1 (halftijdse functie)	2
Doelgroep	1 - 18jaar + POWER werking (perinataal)	gezin met minstens 1 kind <12 jaar waarvan 1 ouders kampt met verslaving aan illegale middelen	gezinnen met kinderen tot 13 jaar	alle gezinnen, met bijzondere aandacht voor gezinnen in kwetsbare situatie	gezinnen van zwangerschap tot kinderen van 12jaar
Partners	ruim netwerk, inclusief ziekenhuis voor Power	HvK, materniteit, VK-OCJ	Leuvens middenveld inclusief buurtwerking (t Lampeke, Home Start Domo, Wigwam, De Ruimtevaart, Buurtcentra, Inloopteam de Mobil, CAW)	bestaande werking (loket kinderopvang, speltheek, peuterspeelpunt, ...)	scholen, kind & taal, Koala, kind&gezin, CLB
Specificiteit	Power: perinatale werking, zwangerschap tot 1jaar	ACT methodiek + verslavingscomponent	netwerkorganisatie met betaalde krachten en vrijwilligers	bepaalde hulpverlening aanwezig in de regio	cultuursensitief werken en samenwerking partners lager onderwijs
Caseload	90 gezinnen totaal	10à12 gezinnen per coach	1 gezin = 0,1 VTE binnen bestaande functie (gezinscoaches als rol), 45 tal gezinnen in 2022	35 gezinnen	57 gezinnen totaal

Door de gezinscoach in te bedden in reguliere werking voor gezinnen wordt verondersteld dat de toegankelijkheid vergroot wordt. Dit werd door Herenthout bijvoorbeeld omschreven als:

“Door de dienstverlening zeer breed te zien zet men in op het voorkomen van stigmatisering en hoopt men de toegankelijkheid te bevorderen. Iedereen is welkom, met bijzondere aandacht voor gezinnen in een kwetsbare situatie.”

De Werf in Leuven heeft een afwijkende organisatievorm ten opzichte van de andere pilootprojecten. Hier wordt gewerkt op basis van een netwerkorganisatie waarbij het Huis van het Kind de coördinatierol opneemt. Meerdere organisaties uit het Leuvense middenveld zetten zich samen in om gezinscoaching te realiseren, door binnen bestaande functies de gezinscoachrol op te nemen. Hierbij werken zowel betaalde krachten als vrijwilligers mee aan het project. Opvallend is dat ook buurtwerkingen en organisaties uit de nulde lijn betrokken worden vanuit het outreachend werken en de focus op de meest kwetsbare gezinnen (bv. het Lampeke en de Ruimtevaart). Dit is het enige pilootproject waar meer dan 3 gezinscoaches aan de slag zijn, dan wel verdeeld over meerdere organisaties. De werf wil niet enkel een impact realiseren op gezinsniveau, maar verwoordt ook de ambitie om aan cultuurverandering te doen binnen de gezinshulpverlening in het Leuvense:

“Het project wil innovatief zijn op gezinsniveau (integraal, langdurig, vrijwillig en met reële impact op realisatie grondrechten) maar ook impact nastreven op organisatie- en op netwerkniveau (samenwerking over diversiteit aan organisaties heen, gezamenlijk lerend netwerk, gezamenlijke rekrutering vrijwilligers, stads brede impactmeting).”

In meeste pilootprojecten is het aantal gezinscoaches beperkt, namelijk 1 tot 3 gezinscoaches. De caseload die omschreven wordt door de pilootprojecten is divers en varieert van 10 tot meer dan 30 gezinnen per gezinscoach. Het aantal gezinnen dat opgevolgd wordt door de gezinscoach, verhoudt zich daarbij niet noodzakelijk proportioneel met het aantal gezinscoaches dat beschikbaar is. Zo volgt de ene gezinscoach in Herenthout 35 gezinnen op en het team in Leuven 45. De concrete invulling van de gezinscoach in de praktijk zal waarschijnlijk verschillen tussen de projecten. Dit is een lagere caseload in vergelijking met die van een standaard sociaal werker bij het OCMW, echter, nog steeds een aanzienlijke caseload in vergelijking met contextbegeleidingen.

Hoofdstuk 3

Kwalitatief onderzoek naar de Gezinscoaching

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de operationele invulling van de rol van de gezinscoach en de ervaringen hiermee in de praktijk. Dit gebeurt vanuit meerdere perspectieven, namelijk het perspectief van de coördinator, de gezinscoach en de gezinnen zelf.

1 De ervaringen van de coördinatoren

Binnen het kader van het onderzoek werd allereerst de ervaring van de coördinatoren van de pilootprojecten bevraagd. Gedurende de interviews werd stilgestaan bij de ruimere context waarbinnen het gezinscoachingsproject dient vorm te krijgen, de specifieke rol die de coördinator hierin opneemt en hoe de coördinatoren zelf kijken naar de meerwaarde van gezinscoaching.

1.1 Lokale inbedding

Al de coördinatoren geven aan dat de insteek om met gezinscoaches aan de slag te gaan vertrekt vanuit de realiteit van de (kinder- en gezins-) armoede op het terrein. Het aantal kwetsbare gezinnen binnen de regio's varieert afhankelijk van de gehanteerde indicatoren, maar ligt tussen de 10% en 20%. Het is volgens de coördinatoren in toenemende mate een uitdaging waarmee de lokale besturen geconfronteerd worden. De recente crisissen zoals Covid en de oorlog in Oekraïne hebben de druk enkel maar verhoogd. In de context van de pilootprojecten is het lokale bestuur wel degelijk overtuigd om hiermee concreet aan de slag te gaan, waarbij het uitwerken van gezinscoaching één van de aanpakken is.

“Ik denk dat we dat niet meer uit de weg kunnen gaan in de maatschappij, wij zijn wel eerder een plattelandsregio maar we zitten toch ook met hoge cijfers qua armoede. Ik ken vooral de kinderarmoede cijfers, die zijn toch wel aan de vrij hoge kant... een 13%. Je merkt dat het een bewuste keuze is van ons bestuur om in te zetten op die kwetsbaarheid. Ik voel dat wel. Het is ook aan het groeien, ondanks alle energie en projecten dat we er rond doen, merken we dat we dat niet uit de weg kunnen gaan. Ook met alle crisissen van de afgelopen tijd blijft dat wel een prioritaire doelstelling om daarop in te zetten.”

“Als lokaal bestuur vind ik het heel belangrijk dat je juist op zoek gaat naar die meest kwetsbaren die niet in te passen zijn binnen die reguliere werkingen, waarvan er veel bestaan. Maar toch moet je met die restgroep ook aan de slag, wilt je een stad zijn waar iedereen zich welkom voelt.”

“Gezinscoaching is in elke gemeente wenselijk, maar de schaal is hier veel groter omdat de armoedecijfers veel hoger zijn...de cijfers variëren rond de 15% à 20% van alle gezinnen naargelang welke indicator voor kwetsbaarheid je gebruikt”

Het gegeven dat een lokaal bestuur dergelijke initiatieven neemt om kwetsbare gezinnen te

ondersteunen brengt ook uitdagingen met zich mee. Een lokaal bestuur is veranderlijk (cf. verkiezingen), wat vraagt om de nodige netwerking en beleidsbeïnvloeding door de coördinatoren die het bestuur en de administratie dient te blijven overtuigen van het belang van deze projecten en zo de continuïteit ervan te waarborgen. In regio's waar reeds langer gewerkt wordt rond gezinscoaches of brugfiguren kan teruggevallen worden op deze ervaring en verloopt dit doorgaans vlot.

“Ik bekijk dat positief, als uitdaging maar je moet er wel rekening mee houden. Ik vind wel dat dat politiek eigenlijk wel goed loopt.... Er is een geschiedenis en een begrip en dat vind ik wel heel fijn.”

“Het is nu wel zo bij ons, maar politieke steun is wel essentieel jaja...een stad en een OCMW dat erin geloven zijn noodzakelijk”

Echter geven coördinatoren ook meteen bij aan dat er veel verwacht wordt van lokale besturen. Er zijn diverse opdrachten die moeten gerealiseerd worden binnen het kader van armoedebestrijding, zonder dat daarbij de nodige randvoorwaarden voldaan worden om van al die projecten een duurzaam succes te maken. Dit geldt ook voor gezinscoaches. Hierbij wordt allereerst gedacht aan het niet voor handen zijn van voldoende en bovenal structurele middelen (de gezinscoaches worden vooral betaald op basis van projectfinanciering), maar ook het gebrek aan een duidelijk inhoudelijk kader. Binnen deze context wordt o.a. verwezen naar Vlaanderen en de nota's inzake Vroeg en Nabij.

“Allez, de opdrachten komen van overal... De opdracht van de gezinscoachen, geven wij op dit moment zelf vorm. We hopen dat die middelen ergens toch structureel worden of dat het gewaardeerd wordt, dat profiel van een gezinscoach”

“Weet je wat ook een hele moeilijke gaat worden en wat ik ervaar, is dat de mastodont Opgroeien, wij merken dat heel goed hé, onze laag van provincie is weggevallen. Vroeger hadden wij daar ook naar gezinsbeleid toe enz. wat zitten... Nu wordt het vaak losgelaten; gezegd hoe het moet en dan losgelaten op de lokale besturen. Ik spreek nu voor onszelf: wij kunnen wel wat aan omdat we de voorbije jaren al goed geïnvesteerd hebben in die dingen, maar ik vind het zo jammer... Je kunt regierollen geven aan uw lokale besturen maar daar moeten ook echt subsidies tegenover. Je moet mankracht hebben om dit allemaal te kunnen doen.”

“Bij ons is er aanvullend budget voorzien, omdat er voor de rest geen financiering is...dat zou trouwens ook helpen, dat de gezinscoach als rol ook volwaardig gefinancierd wordt... Vroeg en Nabij vertrekt heel hard vanuit ‘met lokale netwerken gaan we het allemaal oplossen’, terwijl wij heel de tijd aan het zeggen zijn ‘wij hebben een heel sterk lokaal netwerk maar eerlijk gezegd dat lost het echt niet op’, ergens is er toch nog een beetje een interpretatieverschil ofzo. Een netwerk is heel belangrijk hé, maar daarmee capteer je gewoon heel veel noden en als je dan te weinig mensen hebt om daaraan tegemoet te komen...”

De nood op het terrein aan gezinscoaching ligt volgens de coördinatoren hoger dan de capaciteit aan coaches die momenteel voor handen is. Eén pilootproject geeft zelfs duidelijk aan momenteel nog niet te sterk in te zetten op bekendmaking, gezien ze sowieso niet kunnen voldoen aan de vraag.

Idealiter wordt het project niet enkel structureel ingebed, maar wordt eveneens de capaciteit ervan verruimd.

“We maken het bewust niet zo bekend binnen ons netwerk, omdat we anders heel wat verwachtingen gaan scheppen waaraan we niet tegemoet kunnen komen”

“We hebben nu een 12% kinderarmoede bij 32 000 inwoners. Het is ongelooflijk welke druk erop zit. En ik denk ook de voorbije jaren, we hebben corona gehad, we hebben Oekraïne gehad, je moet dat niet onderschatten... Wij hebben hier op 2-3 weken tijd 70 aanvragen moeten behandelen, dan kan je eigenlijk niet meer dan zorgen dat uw administratieve zaken in orde zijn en gezinscoaching is meer dan dat.”

Naast de grote nood bij de gezinnen, zorgen enkele gekende structurele knelpunten binnen de hulpverlening voor bijkomende uitdagingen inzake de mogelijke impact die gezinscoaches kunnen realiseren. Hierbij worden bijvoorbeeld het plaatsgebrek in de kinderopvang of de huisvestingsproblematiek aangehaald.

“Als je vandaag uw 9 weken echo hebt en je gaat u aanmelden bij ons lokaal loket, dan moet je 15 maanden wachten vooraleer je kinderopvang hebt. Mensen tuimelen al van hun roze wolk vooraleer het goed en wel begonnen is... Dan kan je inderdaad weinig met dit soort van projecten (gezinscoaches), die hebben nog weinig zin want je kunt die kwetsbaren zelfs niet toegeleid krijgen tot noodzakelijke dienstverlening.”

“Huisvesting is zo een problematiek die bijna overal speelt... en daarmee zit je vast.”

Net als de andere gezinsondersteuningsdiensten, heeft ook gezinscoaching geen pasklare antwoorden voor deze problematieken. Het mogelijke verschil met andere dienstverlening is wel dat de gezinscoach aanwezig blijft in het gezin. Hierbij kunnen ze soms dan wel geen echte begeleiding bieden maar gewoon nabijheid.

“Soms zijn mensen zo hard met overleven bezig dat we gewoon nabijheid bieden, dat we zelfs geen begeleiding meer bieden. Gewoon weten van een Whatsapp ‘het gaat weer niet, het lukt mij niet ik heb het weer wat moeilijker’ maar ook die mensen blijven terugkomen, maar dat zijn voor ons geen echte begeleidingen meer.”

1.2 Rolinvulling van de gezinscoach

De gezinscoaches werken volgens de coördinatoren met de meest kwetsbare gezinnen in de samenleving. Zij die het vertrouwen volledig kwijt zijn in de hulpverlening en niet zomaar doorverwezen kunnen worden, laat staan benaderd te worden met hulpvoorstellen. Maar ook met gezinnen die helemaal niet opgepikt worden door de reguliere hulpverlening. Deze gezinnen vergen dan ook een andere aanpak dan de klassieke hulpverlening.

“We werken met gezinnen die vaak enorm het vertrouwen zijn verloren in hulpverlening, administratie. Die zitten al met zoveel problemen en vragen. Die willen niet nog eens afspraken en regeltjes. Dat is een dunne lijn hé, maar ik merk wel dat het belangrijk is voor onze coaches om het vertrouwen van een gezin te kunnen krijgen.”

“En laten we eerlijk zijn; het zijn juist de dossiers die niet worden opgepikt binnen die reguliere werking. Dat geeft nog eens weer hoe kwetsbaar gezinnen kunnen zijn. Het zijn ook echt de meest kwetsbare gezinnen. Maar dat is goed, want we moeten ook niet met de mensen die makkelijk te begeleiden zijn, als die hun klik vinden binnen de reguliere werkingen van basisvoorzieningen binnen de stad, dan moeten we ons daar eigenlijk niet meer mee bezighouden.”

Wanneer gevraagd wordt naar wat dan de essentie is van deze rol als gezinscoach die anders is dan de standaard hulpverlening, blijkt dat het bovenal een zeer brede rol is die dicht bij de gezinnen staat en vooral op maat van de gezinnen werkt. Het vertrouwen winnen van gezinnen om vrijwillig met hen op pad te kunnen gaan rond alle mogelijke levensdomeinen, is cruciaal. Gezinscoaching vergt op maat werken, waardoor het iedere keer anders kan zijn en is bovenal generalistisch van aard. Gezinscoaches doen daarbij meer dan louter casemanagement of doorverwijzing naar bestaande diensten. Rechtenverkenning en het in orde brengen van basisadministratie is nog steeds een belangrijke motor voor de ontwikkelingskansen van de kwetsbare gezinnen, doch doen gezinscoaches meer dan dat. Gezinscoaches blijven steeds naast de gezinnen staan, ook bij uitdagingen of als er geen pasklare antwoorden voor handen zijn. Gezinscoaches zijn niet alleen figuurlijk maar ook letterlijk nabij, i.e. ze gaan naar de cliënt toe i.p.v. deze uit te nodigen op bureau.

“Het belangrijkste is denk ik het werken met gezinnen en ernaartoe kunnen gaan. Dus het werken met gezinnen op maat ook van dat gezin. De sterkte is denk ik het kunnen op huisbezoek gaan. Het kunnen bezoeken van die gezinnen in de eigen comfortzone en niet op een kantoor. Ik denk dat dat al een heel groot belangrijk punt is ... Op maat ook. En dat is voor ons wel belangrijk als team; ook vrijwillig. Het gezin moet echt instemmen met die begeleidingen... Wat ook nu wel een heel belangrijke is voor mij, maar dat wordt ook door het team gedragen, is generalistisch. Vanaf het moment dat je ergens op een thema komt dat echt wel veel meer expertise nodig heeft, dan gaan we opzoek naar een partner of een andere organisatie. Dat is niet eenvoudig...Het kan zijn dat je dan in samenwerking wel verder blijft werken met dat gezin, maar de gezinscoach staat echt naast dat gezin op een meer algemene manier en gaat niet te diep op die thema's in.... Dus het is wel constant in elk gezin zoeken van wat is onze rol. Maar die is heel laagdrempelig, generalistisch, op maat en vooral vrijwillig.”

Het takenpakket van de gezinscoach ligt volgens de coördinatoren naast enkele algemenere principes niet volledig vast. Het is steeds zoeken en aanpassen aan ieder gezin. Net dit zoekende karakter en de mate van handelingsvrijheid, waarin trial en error mogelijk is, is mogelijks het echte typerende voor de rol van gezinscoaches. Om deze rol op te nemen hebben gezinscoaches bovenal

nood aan handelingsvrijheid die zich, in vergelijking met andere sociaal werkers, uit in meer tijd, een andere caseload maar ook een creatievere invulling van wat hulpverlening standaard inhoudt. Hierbij kunnen gezinscoaches ook leuke ontspannende activiteiten opzetten met de gezinnen die ze begeleiden. Het is steeds zoeken naar een de juiste vorm van begeleiding die kan aanslaan, en dit gebeurt met vallen en opstaan. Gezincoaches zijn op dat vlak een soort van pioniers, die veel autonomie genieten in hun werk en bijgevolg soms vreemd bekeken worden door andere hulpverleners. Gezinscoaches treden ook op als sociale advocaat van de gezinnen en dienen soms andere diensten met de vinger te wijzen.

“Onze gezinscoaches gaan dan met de mama of de ouder tot bij de maatschappelijk werker en ze zetten zich langs de ouder, dat is geen fijne rol...”

“Dat we inderdaad mogen ‘free wheelen’. Want ze mogen veel hé. Ze mogen ook heel leuke dingen doen.”

“Naar gezinsondersteuning is het cruciaal dat het niet te over gereguleerd wordt, dat er een manier wordt gevonden om die autonomie blijvend in te zetten.”

1.3 Succesfactoren en uitdagingen van het gezinscoaching

Om een succes te maken van het gezinscoachingproject stellen de coördinatoren vast dat een ruim netwerk van medestanders nodig is waarmee samengewerkt kan worden.

“Al uw actoren hé, zowel binnen als buiten uw gemeente. Gelukkig heb ik dan als coördinator heel wat overlegplatformen. Het jeugd- en welzijnsoverleg, we hebben een intern kernteam kinderwelzijn... En dan erbuiten, extern, uw werkveld hé.”

“Je hebt ook een netwerk van partners nodig dat erin gelooft en die ja...eigenlijk meewerken allemaal in dezelfde richting dus ja...dat is ook een beetje wat in de nota ‘Vroeg en Nabij’ staat, die kan je hier ook mooi op toepassen in theorie maar de realiteit is wel wat complexer natuurlijk.”

“Je bent ook altijd afhankelijk van andere collega’s, of medewerkers of andere diensten om uw begeleidingen op te starten hé. Niks zo gemakkelijk als een dossier opstarten binnen een OCMW en zeggen; je krijgt leefloon of je krijgt geen leefloon, want dat is uw begeleiding dan in principe hé. Begrijp je wat ik bedoel?”

De samenwerking met andere diensten en organisaties verloopt niet altijd vanzelfsprekend. De werkingsprincipes en gewoonten stemmen niet altijd overeen met de werking van gezinscoaching, wat zorgt voor de nodige uitdagingen. Vooral het verschil tussen OCMW en Huis van het Kind wordt in de gesprekken aangehaald. Het is hierbij belangrijk om te benadrukken dat in de 3 projecten OCMW-medewerkers gedetacheerd worden naar het Huis van het Kind om rond gezinscoaching te werken waardoor deze uitdagingen mogelijks meer naar voor komt bij de coördinatoren.

“Er wordt wel zo soms gekeken naar gezinscoaches van als wat doe jij nu eigenlijk ... vanuit andere partners dan ... maar dat is niet zo simpel op te lossen”

“Het is niet gemakkelijk. We merken dat we ook ergens pionier zijn in het anders werken met gezinnen binnen een context van een OCMW. De maatschappelijk werkers (OCMW) zijn heel afgelijnd, hebben natuurlijk ook minder tijd. Ons mensen krijgen meer tijd, maar wat doe je dan wel/niet?”

“Wij hebben nu bijvoorbeeld een nieuwe coördinator individuele hulpverlening. Iemand die gepokt en gemazeld is in het OCMW-werk. Ik bots nu elke keer met die coördinator, ik moet daar ook iets mee gaan doen. Het is zo, dat als je binnen een OCMW werkt, je meent dat uitkeren van uitkeringen, van tegemoetkomingen of inderdaad die collectieve schuldbemiddeling dat dat alleen uw tool is om kansarmoede te bestrijden. Dat is een groot probleem, want dat is niet zo.”

Het is dan ook niet echt een verrassing dat enkele coördinatoren zich duidelijk uitspreken tegen de idee om gezinscoaches in te bedden binnen de werking van het OCMW. Ze zijn er wel degelijk van overtuigd dat het OCMW een cruciale partner is van de gezinscoaches binnen het kader van rechtendetectie en rechtentoekenning, maar eerder als dienst waarnaar gezinnen toegeleid kunnen te worden. Het Huis van het Kind is volgens de coördinatoren een meer geschikte ingang naar gezinnen.

“Wat is de beste inbedding voor die gezinscoaches? Nu is dat een team binnen de werking HvhK en dan blijf ik wel iets hebben van dat is basis, dat is een basisvoorziening. Wij werken laagdrempelig en dan gaan wij toe-leiden, maar er is een beetje discussie ‘moeten die niet binnen de OCMW’s ingebed worden?’ En daar ben ik niet mee akkoord... het feit dat je dat uitgangspunt HvhK hebt. Je geraakt daar gemakkelijker bij een gezin binnen dan dat je van een OCMW bent. Dus dat voelen we. Het stempeltje van HvhK is toegankelijker dan het stempeltje sociale dienst.”

“ik weet ook dat jullie denk ik meer willen uitrollen binnen die OCMW’s- dat gaat een enorme uitdaging zijn...Ik denk dat je de nabijheid van een OCMW wel nodig hebt. Ik blijf ook nog altijd denken als een maatschappelijk werker hé. Ik vind dat stuk rechtendetectie heel belangrijk. Als je start in een kind zijn of haar leven, dat betekent ook dat daar een inkomen moet zijn. Je kunt het bijna niet voorstellen, maar er zijn heel veel mensen die gewoon hun rechten niet uitputten, maar het is de manier waarop je binnenkomt en de manier waarop je verdergaat met mensen en daar hebt je wel die context nodig en gewoon tijd nodig. Dan vind ik dat stuk HvhK heel belangrijk. Ik denk dat je bijna niet anders kunt”

1.4 Rolomkadering van de coördinator

Tot slot geven de coördinatoren in de interviews nog enkele inzichten over hun eigen rol. Naast het praktisch aansturen van teams en medewerkers binnen de organisaties, zetten de coördinatoren in op het opvangen en remediëren van ergernissen tussen diverse diensten, het bijschaven van

verwachtingen, het genereren van opportuniteiten, het uitklaren van de beleidsvisie over diverse projecten waaronder gezinscoaches en het zoeken naar subsidies.

“Iemand moet het ook wel afstemmen, ook richting beleid, richting OCMW’s, dus het is wel nodig. Die mensen vragen ook naar een kader en dat is dan wel mijn taak om dat af te stemmen met besturen. Op dit moment vallen onze gezinscoaches onder de middelen van ESF. En we zijn gegarandeerd met gezinscoaching tot eind 2023, dus binnenkort moeten we aan een nieuwe oproep beginnen schrijven.”

“We hebben een lokaal cliëntenoverleg ingevoerd en ik hou ook de vinger aan de pols bij de andere diensten zodat de gezinscoaches hun werk kunnen doen.”

“Het is niet zo duidelijk afgebakend, ik coördineer nog andere projecten binnen gezinsbeleid en in de praktijk loopt dit door elkaar, wat eigenlijk een meerwaarde is... Wij faciliteren het project en geven het mee vorm, de gezinscoaches zelf staan in het veld.”

2 De ervaringen van de gezinscoaches

Binnen het kader van het onderzoek werd vervolgens in gesprek gegaan met de gezinscoaches die aan de slag zijn binnen de pilootprojecten. Gedurende de interviews werd stilgestaan bij de rol van gezinscoaches, de meerwaarde van deze rol en ook de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden in hun dagelijkse praktijk.

2.1 Lokale inbedding

De gezinscoaches vertrekken net als de coördinatoren van de vaststelling dat kansarmoede in onze samenleving in toenemende mate een probleem is. De meeste gezinscoaches geven daarbij aan dat zij zich minder of zelfs niet bezig houden met beleidswerk of lobbywerk naar de lokale besturen over het belang van hun project. Gezinscoaches staan in de praktijk, maar beseffen heel goed dat deze beleidsmatige steun noodzakelijk is voor het voortbestaan van het project en eveneens de samenwerking met andere diensten. Dit behoort echter niet meteen tot hun rol en enkele gezinscoaches verwijzen daarbij meteen naar het feit dat hun rol niet door iedereen begrepen wordt.

“Ik denk ook gewoon niet dat wij daar invloed kunnen op hebben...dat is niet echt ons niveau, maar het heeft een grote impact op ons.”

“We zijn echt veldwerkers, ik zie ons ook echt in dat veld staan...in een open veld waar je dan ook in het vizier van heel veel mensen en dingen staat, je hebt dan ook rugdekking nodig, mensen die achter u staan die mee zorgen dat je uw werk kunt doen zoals je voor ogen hebt om het te doen, er zijn heel wat kritische stemmen en dat zijn dan vooral de hulpverleners die vanuit hun bureau werken vanuit hun ivoren toren en gezinnen tot bij hun laten komen op gesprek aan hun bureau en die dan heel wat commentaar hebben op dat we het niet snel of niet goed genoeg doen.”

“Dat is een ander niveau dan waar wij ons op bewegen en andere denkpiste... vanuit een beleid wordt er gekeken naar ons als amai jullie kosten super veel voor hetgeen wat jullie maar aanbieden en dan nog krijg je teruggekoppeld dat die mensen waar jullie voor zorgen ook nog aangemeld zijn bij andere diensten dus eigenlijk kosten die al veel aan de maatschappelijk en wat is dan jullie meerwaarde...je krijgt dat moeilijk uitgelegd aan beleids mensen denk ik”

Uit de gesprekken met de gezinscoaches blijkt dat nog niet alle projecten structureel ingebed zijn binnen de reguliere werking. Diverse gezinscoaches verwijzen in de gesprekken naar het onduidelijk zijn van de toekomst van het project en de precieze vorm waarin het project zal verder kunnen voortbestaan. Er bestaat een bepaalde mate van ongerustheid omdat heel wat van de gezinscoachwerking gefinancierd wordt met tijdelijke projectmiddelen uit diverse financieringsbronnen. Ook de verkiezingen en mogelijke andere accenten binnen de projectmiddelen zorgen bij diverse gezinscoaches voor twijfels. Bij enkelingen bestaat de hoop dat Opgroeien nog extra middelen zal vrijmaken om het gezinscoachproject te laten verder bestaan, maar er wordt gevreesd dat dit te laat zal zijn voor de huidige medewerkers aan de pilootprojecten.

“Eigenlijk werken we al drie jaar met een eindig contract, projectmiddelen en die zijn eindig, steeds met de boodschap we weten het nog niet... er is nul zekerheid, de middelen hangen af van diverse financieringsbronnen die ook het kader bepalen op welke manier die middelen besteed worden en dat is veranderlijk.”

“Volgend jaar zijn het verkiezingen en onze budgetten hangen daarmee samen, ook daar is geen duidelijkheid over”

“We horen stemmen opgaan dat gezinscoaches zou opgenomen worden binnen het OCMW, dat is echt geen goede stap...dat geeft onvermijdelijk een heel andere invulling aan de rol van een gezinscoach.”

“En over 6jaar is dat weer een heel ander verhaal, dat hangt ook echt af van het politiek klimaat...Er hangt ook vanalles in de lucht bij opgroeien en daar hopen we eigenlijk op...maar het zal waarschijnlijk te laat komen voor meerdere projecten.”

2.2 Rolinvulling van de gezinscoach

Volgens de gezinscoaches richten de begeleidingen van gezinscoaching zich op de meest kwetsbare gezinnen in onze samenleving. Het is een specifieke doelgroep waar nog geen hulpverlening aanwezig is of die doorgaans reeds een hele weg afgelegd hebben en diverse kwetsuren met zich meedragen. Deze gezinnen zijn volgens de gezinscoaches niet gebaat met modulewerkingen of kortdurende ondersteuning, omdat ze met meerdere uitdagingen zitten en soms zelf geen duidelijke hulpvragen (kunnen) formuleren. Het vertrouwen en de zelfwaarde van deze gezinnen moet allereerst terug opgebouwd worden zonder dat ze daarbij steeds hun verhaal opnieuw moeten doen aan diverse hulpverleners of met de vinger gewezen worden.

“Je werkt met een volwassen mens, maar heel vaak zijn dat mentaal eigenlijk zeer jonge mensen waarvoor als kind niet gezorgd geweest is, ze hebben meerdere

kwetsuren en weten niet altijd hoe hiermee om te gaan... we geven hen een zelfwaarde gevoel, je betekent iets en je kan deel uitmaken van de samenleving.”

“We merken vaak met andere projecten, ze bieden iets aan de gezinnen aan voor 6 maanden of een jaar en ze moeten resultaten zien...maar je moet realistisch zijn hé, na zoveel tijd komt er weer een vraag binnen en moeten ze opnieuw beginnen, dat is voor niemand leuk hé, niet voor de hulpverlener maar ook niet voor het gezin hé...zo opnieuw uw hele verhaal moeten vertellen etc. veel gezinnen zijn dat ook beu.”

“Ze zijn onderweg wel vaak het vertrouwen in hulpverlening wat verloren...dat is niet op 6 maanden opgelost”

“De aard van wat wij zien bij gezinnen is niet van die aard dat je het kan afsluiten op 6 maanden of een jaar”

“Aangemeld is opgelost, ja zo werkt het niet bij die gezinnen... het gaat echt om multiprobleem kansarme gezinnen.”

“Je moet eerst wat kleinere kunnen dingen doen om dat vertrouwen te kunnen opwekken... op 6 maanden kan je vertrouwen beginnen opbouwen, maar om echt te zeggen dit zijn de problemen en we hebben die aangepakt met modules, dat kan ik mij niet voorstellen in deze gezinnen. ”

Hierbij wordt aangehaald dat het essentieel is dat gezinscoaches zich heel laagdrempelig kunnen profileren naar de gezinnen toe. Instanties zoals het OCMW hebben volgens de gezinscoaches een afschrikkend en controlerend imago bij de gezinnen, connecties hiermee dienen daarom best vermeden te worden. Waar diverse pilotprojecten zich positioneren vanuit Huizen van het Kind, gaan anderen dit doen als brugfiguur of vanuit basis/buurtwerkingen. Deze komen, volgens de gezinscoaches, neutraler en toegankelijker over waardoor sneller aansluiting gevonden kan worden bij de gezinnen. In principe kunnen immers alle gezinnen uit de regio er terecht. Deze werkingen hebben doorgaans eveneens reeds een regulier aanbod waarvan meerdere gezinsleden reeds gebruik van maken (bv. huiswerkbegeleiding, kindernamiddag, speeltheek, zomerkamp, bibliotheek, sociaal restaurant, koffiemoment, ...) en waar de gezinscoach spontaner geïntroduceerd kan worden. Zo kunnen de meest kwetsbare gezinnen ongedwongen vertrouwen putten in de gezinscoaches en, idealiter, de ruimere gezinshulpverlening. Gezinscoaches werken daarbij met heel het gezin, alle leden van het gezin zijn daarbij even belangrijk.

“Het Huis van het Kind zou een mooi kansenverhaal kunnen zijn, het is er in theorie voor alle kinderen...dat is iets helemaal anders dan een controlerende dienst...maar we werken wel met heel het gezin, niet enkel het belang van het kind staat centraal.”

“Een OCMW dan weten ze ik moet vanalles kenbaar maken en er zijn dan verwachtingen of meteen een plan, in de nulde lijn zijn er geen verwachtingen inzake tegenprestaties, het is vrij onvoorwaardelijk en vertrouwen groeit er spontaan van mens op mens.”

“We zetten ook allerlei activiteiten op zoals huiswerkbegeleiding, zomerkampen waaraan kinderen kunnen deelnemen en waar we de gezinnen beter leren kennen op een heel laagdrempelige manier en gewoon dingen ter sprake komen waarop we kunnen inzetten in het gezin.”

“Je hebt de eerste lijn, maar in die nulde lijn bereiken we heel veel mensen en die nulde lijn bereikt de meest kwetsbare mensen, we zijn dikwijls buurtwerkingen in buurten waar de mensen wonen en waar ze gebruik maken van diensten waar iedereen gebruik van maakt...we moeten niet direct iets van hen, we zijn er gewoon...je bouwt zo vertrouwen op met het gezin.”

“Het vertrekt vanuit een gesprek van mens tot mens, niet van hulpverlener tot cliënt.... ze komen al naar het koffiemoment voor gezinnen en daar wordt dan vermeld dat ze een brief mee hebben gekregen en deze niet verstaan, ja dan kunnen we gewoon zeggen oh heb ik ook al eens meegemaakt, willen we er samen eens naar kijken...en dan ben je vertrokken.”

“De kinderen gaan mee op zomerkamp, de meest kwetsbare gezinnen die geen opvang kunnen betalen hebben hier voorrang...hier kan je contacten opbouwen met de ouders.”

Het profiel van de gezinscoachen binnen de pilootprojecten is dan wel heel divers, de basishouding die de gezinscoaches vertrekken is gelijkaardig. Er is een diversiteit aan achtergronden (sociaal werkers, assistent psychologen, orthopedagogen, sociologen, ... maar ook profielen met een vorming uit de exacte wetenschappen) en een ruime spreiding in anciënniteit (van schoolverlaters tot de spreekwoordelijke oude rotten in het vak), maar alle gezinscoaches stellen duidelijk dat bovenal de manier waarop je naar de meest kwetsbare gezinnen kijkt en hoe je hen benadert cruciaal is. Een grondige kennis van de sociale kaart is aangewezen, doch zijn empathie en een grote mate van zelfstandigheid meer van belang. Gezinscoaching is bovenal een job waarin je constant bij moet leren en vooral connecties dient uit te bouwen. Het is niet per se de bedoeling dat de gezinscoach expert wordt in alles, maar wel expert wordt in de weg vinden naar oplossingen voor uitdagingen binnen alle mogelijke levensdomeinen en bovenal in het oprecht connectie maken met de gezinnen. En dat is iedere keer anders.

“Dat profiel an sich maakt niet zoveel uit, ik denk dat het voornamelijk de ingesteldheid is naar de gezinnen toe, euh, de manier waarop je met de gezinnen omgaat, van mens tot mens...dat is het belangrijkste.”

“Je moet echt wel veel bijleren over verschillende thema's... en ook zelfredzaam zijn, je bent vaak alleen aan de slag en je moet vaak je weg zoeken.”

“Ik was vroeger straathoekwerker dus ik weet wel waar ik terecht kan voor vele dingen, maar het is iedere keer anders en zoeken.”

“Maar dat is ook uw eigen limieten kennen...als je het niet weet, ja dan zoek je het op, maar dat wil niet zeggen dat je alles zelf moet kunnen of expert ben hé, je moet vooral je weg kunnen vinden naar diegene die wel expert is.”

Het is dan de taak van de gezinscoach om naast de meest kwetsbare gezinnen te gaan staan om samen met hen, op een heel laagdrempelige manier, aan alle mogelijke levensdomeinen te werken en idealiter duurzame verbetering te realiseren. Hierbij worden de gezinnen wel degelijk toegeleid of begeleid naar andere diensten en geholpen om de bomen door het bos te zien, maar gezinscoaching gaat in essentie verder dan louter casemanagement.

“Wat onze belangrijkste taak is, is dat we de meest kwetsbare gezinnen oppikken, op een heel laagdrempelige en vrijwillige manier ondersteunen op heel veel domeinen in het leven...zeker ook dat rechten verkennende is een hele belangrijke, en op welke domeinen in het leven hebben jullie ondersteuning nodig of wat zou maken dat jullie leven iets makkelijker wordt”

“Wij focussen heel sterk op het zorgluik, het is niet dat wij niet focussen op of niet aan casemanagement doen of geen overleggen doen, maar onze eerste bekommernis is eigenlijk echt het zorgende naar de gezinnen toe...en dat situeert zich op alle levensdomeinen, dus gezinnen mogen eigenlijk euh ja op alle levensdomeinen vragen stellen aan ons, gaat dat nu over administratie, huisvesting, over justitie euh noem maar op opvoeding van de kinderen...wij proberen een zo compleet mogelijk aanbod te geven naar de gezinnen, dat is wel uniek”

“Een gezinscoach gezin is altijd wel een gezin waar heel wat ligt om mee aan de slag te gaan, coördinatie van diverse diensten en nieuwe dingen opstarten is daarbij ook aan de orde, maar het gaat verder dan dat”

“We noemen ons soms al lachend 1Gezin Geen Plan, omdat we echt a la carte gaan werken ... op maat van het gezin, bij sommige gezinnen maken we dan wel een plan maar we zijn vooral een ongedwongen open lijn die er is voor hen en niets achter hun rug doet.”

“We zijn ook bruggenbouwer naar andere diensten, we werken doorgaans altijd samen met andere diensten, maar moeten we niet binnen een bepaalde tijd afronden en kunnen echt met de gezinnen op pad gaan”

Het draait bovenal om het opbouwen van een duurzame vertrouwensrelatie met de gezinnen, waarbij de krachten van het gezin in de verf gezet worden en fijne ervaringen opgedaan worden door leuke activiteiten te doen. Gezinscoaching houdt aldus een ruimere, langdurige manier van begeleiden op maat en bovenal op het tempo van het gezin in. De intensiteit van het contact varieert daarbij naargelang de noden en vragen van het gezin, maar ook doorheen de duur van de begeleiding. Ook afstand nemen en in vertrouwen ruimte geven aan gezinnen hoort daarbij. De precieze werking van gezinscoaches wijkt hierdoor, volgens de gezinscoaches, fundamenteel af van de standaard hulpverlening die doorgaans sneller wil ingrijpen en/of bepaalde resultaten vastkoppelt aan bepaalde vooraf bepaalde termijnen.

“Dat is het verschil en moeilijke met de partners, we benoemen heel veel in het gezin, maar wel op maat en tempo van het gezin...anders zijn we ze kwijt”

“De regie zit bij het gezin, doorheen het hele proces...wij staan naast het gezin, zelfs bij verontrusting blijven we naast het gezin staan ook al komen er dan andere diensten bij.”

“het is belangrijk dat zo iemand echt naast het gezin staat, die gezinnen worden onder druk gezet van overal, en wat wij dan proberen is die druk wat wegnemen, te zorgen voor wat dagdagelijks levenscomfort...niet doen zoals andere diensten die vanaf dag één eisen gaan stellen en zeggen hoe ze het moeten doen...Wij gaan ook gewoon mee met gezinnen naar afspraken, de kinderen afhalen van de school...ik hoor van andere diensten dat zij dat niet doen”

“We krijgen veel zelfstandigheid, en dat is een luxe maar ook gewoon een noodzaak om een bepaald parcours af te gaan met je cliënt...het is niet zoals bij een CAW waar je op 6 maanden tijd een bepaalde tijd een bepaald effect moet realiseren.”

“We moeten ook tussendoor leuke dingen doen met de gezinnen, zuurstofmomenten, waarbij de gezinnen wat kunnen bijtanken... er zijn diensten die enkel werken met problemen, wij hebben ook veel miserie maar er zijn ook momenten nodig waarin het gezin als gezin kan gezien worden”

“We komen ook thuis zonder een specifieke opdracht, we passeren er ook gewoon zonder iets constructiefs te doen - in beleidstermen dan weliswaar waar hé - maar daarmee leer je ook andere informatie kennen waarmee je later wel iets kan doen.”

“Je moet kunnen blijven creatief nadenken als gezinscoach, buiten de kaders kunnen denken, wat kan wel nog...de gezinnen botsen sowieso op heel wat drempels, dus wat kunnen ze wel nog, dat is belangrijk.”

Deze bijzondere nabije manier van werken is volgens de gezinscoaches de sterkte van gezinscoaching. Gezinscoaches krijgen een duidelijker en completer zicht op wat er speelt in de meest kwetsbare gezinnen, en krijgen vanuit hun niet veroordelende of controlerende basishouding eveneens makkelijker een mandaat om uitdagingen te benoemen en ermee aan de slag te gaan.

“We krijgen meer mandaat om bedenkingen te uiten of opmerkingen te geven omdat we niet veroordelend zijn...naar ons toe hebben ze een andere houding, meer open en meer flexibiliteit...we hebben ook een beter en duidelijker zicht op het totaalbeeld. ”

“Vanuit de vertrouwensband die er is kan je makkelijker dingen benoemen, van mens tot mens.”

“Wij hebben echt wel verbinding met die gezinnen... ze weten dat ze altijd bij ons terecht kunnen en dat we hen niet zullen veroordelen, ze tolereren ook als we zeggen dat iets niet goed is want we laten hen ook dan niet los.”

De rol die gezinscoaches innemen genereert volgens de gezinscoaches mogelijkheden voor andere organisaties, bovenal zij die werken rond crisissen. Gezinscoaches blijven in moeilijke situaties

immers naast het gezin staan als vertrouwenspersoon en hen de nodige ondersteuning geven. De gezinscoach kan andere organisaties of instellingen soms geruststellen over wat er zich net afspeelt in een gezin, waardoor deze minder snel top-down zullen ingrijpen in de gezinnen. Andere dienstverlening krijgt dankzij de aanwezigheid van de gezinscoach eveneens mogelijk een minder beladen toegang tot deze kwetsbare gezinnen wanneer er effectief ingegrepen dient te worden, wat ook significante voordelen heeft voor de ervaring van het gezin zelf.

“Ik heb al mensen, bijvoorbeeld bij de sociale dienst jeugdrechtbank, die zeggen als het daar bij jou opgevolgd wordt is het ok... We maken dan wel onderling afspraken qua opvolging of wanneer ik iets moet signaleren, maar voor de rest is het carte blanche.”

“We staan naast de gezinnen, we doen alles met hen...we voeren een heel open en transparante communicatie met de gezinnen...stel nu dat het niet goed genoeg is en dat er verontrusting is en dat ze door een bepaalde malle molen moeten, dan is dat zo, dan staan wij naast hun we gaan dat niet overnemen maar we gaan wel dat traject voor hun zo draaglijk mogelijk maken...dat is echt een heel verschil als ze een gesprek moeten doen met een OCJ medewerker, als ze op voorhand door ons gebriefd en op voorbereid worden, wat voor vragen gaan ze stellen en waarom gaan ze die stellen, en vooral vanuit krachten vertrekken van wat is er wel nog allemaal goed hier... empowerend werken...zo een gesprek verloopt totaal anders dan met een gezin dat totaal aan zijn lot wordt overgelaten.”

Echter, zorgt de eigenheid in de manier van werken van de gezinscoaches eveneens voor de nodige spanningen met andere hulpverleners binnen het zorgverleningslandschap. De gezinscoaches beseffen dit en hebben hier tot op een bepaald niveau ook begrip voor. Het is ook gewoon een andere manier van werken. Bij gezinscoaching wordt gewerkt rond het gezin als geheel en niet louter het belang van het kind of één van de ouders. Ze zien daarbij ook in dat het werken met de meest kwetsbare gezinnen niet altijd eenvoudig is voor standaard hulpverlening die hier niet altijd ervaring mee hebben. De gezinscoaches geven aan dat ze een bemiddelende rol trachten op te nemen in het belang van het zoeken naar oplossingen voor de gezinnen.

“Het vergt veel van ons, maar ook van het landschap rondom ons, om ons daar te mogen laten staan en dat te aanvaarden dat daar onze rol is in het gezin...”

“Het is een andere logica, zij denken meer vanuit het recht van het kind of plicht van de ouders en wij kijken meer naar het gezin als geheel.”

“We worden soms vreemd bekeken door andere collega's... een koffie drinken of naar het pretpark gaan voor een dag word je daarvoor betaald?”

“Wij proberen te zoeken naar oplossingen waarin het gezin zichzelf een beetje kan terugvinden, maar tegelijkertijd ook wel de rol in nemen van de te kunnen verdedigen en verantwoorden naar die diensten die van alles eisen en opleggen, heel de tijd een beetje een bemiddelende rol te spelen ”

“Je probeert een brugfiguur te zijn en dat betekent elkaar in het midden ontmoeten, sommige cliënten zijn ook niet altijd ok hé... zo heb ik wel al eens duidelijk gezegd allé mocht je zo tegen mij spreken ik zou ook niet blij zijn, je was

zo onbeleefd aan de telefoon dat kan eigenlijk niet...en dan proberen we de volgende keer beter te doen.”

“Er zijn heel veel instanties die kijken naar die gezinnen met een bril van daar moet nu van alles gebeuren... er zijn partners die andere verwachtingen hebben dan wij en dat botst wel ‘ne keer. We moeten dan uitleggen waarom dit niet altijd kan en wat wel al gedaan wordt. ”

“Meestal lukt het wel om samen te werken en duidelijk te maken waarom we anders werken.”

Echter, is het volgens de gezinscoaches niet altijd mogelijk om deze bemiddelende succesvol te vervullen en is het soms nodig om een duidelijke belangenbehartigende rol op te gaan nemen. Diverse gezinscoaches geven aan dat bepaalde hulpverleners volgens hen hun werk niet naar behoren doen. Waar dit soms puur toeval is, zijn dit doorgaans personen waarvan dit eigenlijk geweten is binnen een ruimere groep mensen. Hier komt de rol van de gezinscoach als sociale advocaat voor de gezinnen sterk naar voor.

“Het is niet altijd makkelijk, maar soms moet je echt wel zeggen komaan dit is eigenlijk jouw job.”

“Maar we weten eerlijk gezegd toch ook wel allemaal waar je wel makkelijk terecht kan en waar niet... het gaat niet om één iemand die een slechte dag heeft hé... het hoofdoel is een oplossing zoeken en dat is bij de ene hulpverlener echt wel makkelijker dan de andere.”

“Het is niet altijd eenvoudig om collega’s te moeten wijzen op hun job”

Mogelijks heeft dit te maken met de vaststelling dat gezinscoaches aangeven dat de gezinnen waarmee ze werken niet altijd even warm onthaald worden door de hulpverlening, en zelfs binnen de basiszorg. Er is sprake van uitsluiting en discriminatie op basis van culturele, taalkundige of uiterlijke elementen. Hier maakt de aanwezigheid van de gezinscoach een wezenlijk verschil in het al dan niet verkrijgen van basisrechten.

“Het gedrag van verpleegkundigen en spoedartsen, zorgverleners, ...allé ja de cliënten hun uiterlijk spreekt soms boekdelen, maar de manier waarop ze aangepakt worden, zo bot en kort, er wordt niet professioneel op gereageerd...”

“Het is erg dat dit bij hulpverleners ook zo is... ook zelfs in het lerend netwerk die stereotypen over bepaalde kwetsbare doelgroepen... zet die oogkleppen toch af... en als je het niet weet vraag het dan eerst eens aan zij dit het wel weten.”

“Ja dat is erg, dan doe ik mij bijvoorbeeld voor als de vriendin ofzo als het een papa is dan en zeg ik mijn vriend zal komen kijken... en dan krijgen ze wel een afspraak...gewoon omdat ze een andere naam hebben of dat ik wel Nederlands spreek, dat zou echt niet mogen maar het is wel zo...dat is een deel van die kansen creëren.”

“Er was een mama die was al 20 keer ofzo naar de burgerlijke stand geweest, die wilden niet luisteren en waren zelfs op den duur grof geweest...op den duur durfde

ze niet meer en daar wil ik mij dus niet bij neerleggen...dan zeg ik kijk ik ga met jou mee en we gaan niet weg vooraleer we een antwoord hebben.”

“Onze gezinnen krijgen niet altijd waar ze recht op hebben...ze zien er niet altijd verzorgd uit hé en worden van in het begin raar bekeken.”

Soms zorgt een sterk afgebakend beleid ervoor dat bepaalde gezinnen mogelijks eerder oneigenlijk gebruik maken van een dienstverlening zoals gezinscoaching.

“Er zijn ook soms gezinnen die bij ons komen voor een simpele inschrijving voor een activiteit voor hun kind, die geraken dus gewoonweg niet ingeschreven omdat ze de taal niet spreken... Dan bel ik snel effe of schrijf ze snel online in, maar hebben die echt een gezinscoach nodig?”

2.3 Succesfactoren en uitdagingen

Het succes dat een gezinscoach kan bereiken hangt naast de specifieke werkwijze van gezinscoaching af van de beschikbaarheid en de steun van een ruim netwerk. Allereerst, is er de persoon van de coördinator die aangehaald wordt als noodzakelijk, zowel op vlak van personeelsbeleid en uitwerken van werkingsbudgetten, als naar het opnemen van meer beleidsgericht werk en afstemming met andere diensten.

“Een coördinator die bepaalde dingen opneemt, zoals deelnemen aan overleg, die ervoor zorgt dat onze werking kan blijven verder bestaan... iemand die mee is in onze visie en het verhaal, onze belangen verdedigt en toekomstgericht denkt...”

“Ja, iemand die zich bezighoudt met dat andere niveau en de rugdekking organiseert, wij staan in het veld.”

“Iemand die het netwerk samenbrengt en faciliteert.”

Daarnaast is er het ruimere netwerk waarmee de gezinscoaches samenwerken. Dat dit niet altijd zo vanzelfsprekend verloopt werd eerder reeds aangehaald. Gezinscoaches hebben doorgaans een grondige kennis van de ruime sociale kaart en weten hun weg te vinden naar mogelijke oplossingen voor soms heel praktische uitdagingen binnen gezinnen.

“Wij moeten altijd zoeken achter mogelijkheden...bedelen eigenlijk een beetje, zowel binnen de hulpverlening als binnen het gezin...zo kunnen wij kleertjes te pakken krijgen, de pamperbank, ... we werken wij met heel de sociale kaart samen, de sociale kruidenier, de voedselbanken.”

“We hebben zelf al een ruim aanbod aan dingen, zoals de speeltheek enz. maar we werken ook met een hele reeks partners samen die zelf projectwerkingen hebben rond taal of sport of vrije tijd bijvoorbeeld.”

“OCMW, CAW, Koala, de sociale dienst, OCJ, rechtbank, ... goh ja we komen met iedereen in aanmerking hé.”

Sommige gezinscoaches hebben eveneens een beperkt werkingsbudget om eigen aankopen mee te doen binnen het kader van hun begeleidingen, maar anderen hebben dit niet of moeten dit ad hoc aanvragen via interne procedures wat eerder demotiverend werkt.

“Ik vind het bijvoorbeeld heel fijn om eens een koffie te kunnen gaan drinken met de cliënten, maar dat is een heel gedoe...dat zijn dingen die dat uw job als gezinscoach gemakkelijker zouden maken mocht dat allemaal vlotter kunnen gaan”

“Aan het einde van een uitstap heb ik getrakteerd op een ijsje of een drankje, dat was nog geen 20euro, maar hoeveel moeite dat ik daarvoor moeten doen heb...ik heb dat niet meer gedaan, ik heb die activiteit nooit meer georganiseerd, ik heb daar nochtans zoveel uit kunnen halen dat was echt een kantelpunt in de begeleiding, maar dat gedoe...nee laat maar.”

“Het is nu beter geregeld, maar het was vroeger echt wel een heel gedoe om iets kleins te kunnen aanschaffen voor het gezin.”

Uit de gesprekken met de gezinscoaches valt op dat het kunnen inzetten op “alledaagse” activiteiten zoals eens op het gemak een koffie drinken met een mama (zoals eerder aangehaald), op uitstap gaan met een gezin, een wandeling maken, ... een cruciaal ingrediënt is van het succes van de gezinscoachmethodiek. Door samen met het gezin op een ongedwongen manier tijd te besteden, verlopen gesprekken op een natuurlijke manier waardoor de gezinscoach een veel beter zicht heeft op wat er in het gezin speelt. De gezinscoach maakt in deze momenten ook gebruik van “modeling” vanuit oprechte aanwezigheid binnen het gezin, waarbij de gezinnen participatief getoond wordt hoe ze als gezin kunnen deelnemen aan activiteiten en de ruimere samenleving. Hierbij wordt ook verwezen naar de meerwaarde van het betrekken van ervaringsdeskundigen, om nog laagdrempeliger te kunnen in contact treden en blijven met gezinnen.

“Ik heb daar zoveel uit kunnen halen en dat is echt een breekpunt in onze samenwerking geweest. Die kinderen wisten opeens wie ik was, ik kon daar voor doen hoe je met kinderen zo’n uitstap beleeft. We konden op een veel ongedwongenere manier met elkaar in contact komen, dat was super waardevol.”

“Het is niet dat je zegt dat je met een duidelijk doel of opdracht naar daar gaat. Soms is dat gewoon een wekelijks contact van ‘ik ga ne keer passeren’... uiteindelijk heb je aan je band gewerkt en krijg je andere info die je in de toekomst wel kan helpen in je begeleiding.”

“Hoe meer je gaat duwen, hoe harder dat die weg gaan.... Een moeder heeft dat ook ooit heel mooi gezegd; het is thuis al moeilijk, als ik naar hier kom en het is ook moeilijk dan kan ik even goed thuis blijven. Dat was even een reality check. Vanaf toen zeiden we ook we doen dat programma van die groep sessies samen en we steken er niet te veel in. Dan zie je dat dat automatisch toch naar boven komt.... We hebben kook sessies en dan gaat het over wat is gezonde voeding. Volgende week gaan we samen wandelen en daar gaan ook interacties komen en

dingen besproken worden en naar boven komen, gewoon vanuit het ongedwongene.”

“Er worden 2 ervaringsdeskundigen aangeworven, ook in samenwerking met Kind & Gezin, die wij ook meenemen in die dossiers en die nog laagdrempeliger dan ons bij sommige gezinnen indalen en dat is fenomenaal wat we daarmee zouden kunnen doen.”

Gezinscoaches rekenen erop dat als zij aanklaarten dat de dingen fout lopen in een gezin dat ze begeleiden dat er wel degelijk opgetreden kan worden door andere diensten. Hier zijn er echter de wachtlijsten die roet in het eten gooien.

“Als je merkt nu is het echt niet meer goed genoeg, het mandaat dat wanneer wij aan de alarmbel trekken dat er dingen in beweging komen...dan is er een goede flow in die diensten nodig...maar de wachtlijsten zijn spijtig genoeg desastreus.”

“Je voelt je soms een heel klein pionnetje binnen het ruimere jeugdhulplandschap, zoals de wachtlijsten ... ja dat is gewoon nefast”

Tot slot, geven de gezinscoaches aan dat een soort van intervisie of een lerend netwerk een meerwaarde is. Al was het maar om te debriefen of gewoon samen na te denken over wat de gezinscoaches meegemaakt hebben. Maar ook als signaalfunctie vanuit de meest kwetsbare gezinnen in onze samenleving. Hier komt de rol van de gezinscoach als politiserend werker duidelijk naar voor.

“Wij waren de enige van onze afdelingen die op het werkveld stonden, we komen in heel moeilijke situaties en dan wil je wel eens debriefen, alle al was het maar eens ventileren, en daar was absoluut geen ruimte voor.”

“Je komt wel iets tegen hé... je moet kunnen afstemmen, je moet echt kunnen resoneren met andere personen om mee te kijken door uw ogen van wat ik gezien heb, wat betekent dat in de wereld, voor dat gezin, voor de kinderen of voor uzelf als coach...moet ik hier nog een gevolg aangeven of is het ok.”

“De signalen geven van wat loopt er goed en wat loopt er minder goed binnen hulpverlening, gezinscoaches zijn een kritische groep die werken met de meest kwetsbare mensen en dagelijks zien op welke structurele grenzen ze botsen.”

“De meeste gezinnen krijgen niet alle rechten waar ze recht op hebben, dat is niet langer iets dat ligt aan één persoon, het is iets structureels in het systeem... het gaat ook om procedures die mislopen of niet afgestemd zijn op de doelgroep bv. een whatsappje lezen ze wel ipv een brief te sturen, dat is makkelijk aan te passen toch...”.

“Af en toe moet je kunnen op tafel kloppen en zeggen mannen dit klopt hier niet, hier moet iets aan veranderen”

3 De lived experience van de gezinnen

Binnen het kader van het onderzoek werd, tot slot, in gesprek gegaan met enkele gezinnen die begeleid werden door de gezinscoaches. In realiteit waren het allemaal jonge moeders. Gedurende de interviews werd stilgestaan bij de rol van gezinscoaches, de meerwaarde van deze rol en eventuele verbeterpunten.

3.1 De lokale inbedding

Binnen het gesprek met de gezinnen kwam de lokale inbedding van de gezinscoaches niet aan bod. Enkele gezinnen deden wel uitspraken die aantonen dat ze wel degelijk beseffen dat het beleid cruciaal is om de duurzaamheid van het project te garanderen.

“Ik denk dat dat ook de hogere chefs zijn die eerst overtuigd moeten worden hé...”
“Ze moeten daar hogerop toch beseffen dat ze meer moeten doen voor kwetsbare gezinnen, mocht ik de tijd hebben ik zou gaan kamperen voor hunnen bureau tot ze het beseffen.”

Een van de gezinnen verwoordt treffend dat gezinscoaching een project in ontwikkeling is en de nodige omkadering moet krijgen om verder te kunnen blijven ontwikkelen als project.

“Volgens mij zijn dat mensen die altijd ontwikkelen...volgens mij, als je enkele stappen doet, dan denk ik van het begin is het nieuwe ervaring, met de tijd doe je eigen ervaringen op en dat moet de mogelijkheid nog vergroten of wat de mogelijkheden zijn.... die Übung macht den Meister zeggen we in Duits hoe meer ze leren hoe meer ze weten hoe ze moeten ingaan op de mensen zelf ... ze moeten de kans krijgen om dat te blijven doen.”

De gezinnen houden zich bovenal bezig met de gezinscoach als persoon en niet de organisatie waarin deze personen aan de slag gaan. Dit leidt soms wel tot verrassende uitspraken. Zo geven twee gezinnen heel duidelijk aan dat ze niet meer bij een bepaald organisatie willen gaan, terwijl de gezinscoaches hier eigenlijk tewerkgesteld zijn.

“Bij het OCMW ga ik niet meer ... het stigma van het OCMW hé en ik ben er ook nog ni veel van geholpen geweest.”
“Huis van het kind is toch nog altijd een grote stap hé...bij de gezinscoach heb je dat gevoel niet.”

3.2 De rol van de gezinscoach

Algemeen kan opgemerkt worden dat de gezinnen niet enkel al een heel parcours afgelegd hebben maar eveneens geconfronteerd worden met een grote diversiteit aan uitdagingen (bv. combinatie van gezondheidsproblemen, relationele problemen, financiële problemen, administratieve uitdagingen, verslaving, dakloosheid, migratie, trauma's, ...). Dit zowel inzake hun eigen persoon, als

bij hun partner of de kinderen. Zij maken duidelijk dat hun ervaringen met de traditionele hulpverlening niet altijd even positief verlopen zijn wat tot wantrouwen leidt. Het geconfronteerd worden met wachtlijsten en kortdurende hulpverlening is frustrerend voor de gezinnen. Hierbij valt bovenal op dat de moeders doorgestuurd werden van de ene naar de andere dienst en dat deze werkten op deelgebieden of focusten op bepaalde personen in het gezin. Het steeds opnieuw een verhaal is niet enkel vervelend maar ook beschamend voor de gezinnen in kwestie. De visie dat traditionele hulpverlening komt opdringen wat de gezinnen moeten doen in de plaats van te luisteren naar de zorgen van het gezin zelf, is sterk aanwezig bij de gezinnen.

“Een eerste gesprek is normaal altijd heel overweldigend, die komen zo af van wij weten wat je moet doen en nu ga ja dat zo doen ik ‘em echt wel al heel wat meegemaakt, het is al een heel parcours geweest hé... en nog... Ze oordelen hé, dat gebeurt echt wel veel hoor, ze kiezen ne kant hé en hebben vooroordelen hé... je kunt alles eruit smijten en je kunt alles zeggen maar daar ben je niks mee hé, want die doen daar niks mee.”

“Wij zijn anderstalig en dat is soms moeilijk... sommigen blokkeren gewoon, ze doen de moeite niet of gaan gewoon door te sturen gewoon en zoeken niet echt naar een oplossing...heen en terug... X neemt echt de tijd voor ons dat is onze vertrouwenspersoon, ik moet niet altijd opnieuw mijn verhaal doen.”

“Dat is het probleem van alle hulpverlening, dan sta je op ne wachtlijst en dan krijg je eindelijk hulp maar dat duurt dan maar 1jaar ofzo...dan stopt het en dat valt weg, dan moet je op uw poten staan...ik vind als gezin, zeker en gezin zoals ik heb, zou je iemand moeten hebben waar je blijvend terecht kan, ni wekelijks daarom maar als er iets is dat je er terecht kan...ze mogen ‘ne keer komen meedraaien in mijn gezin zenne die daar achter hunnen bureau zitten.”

“Zo altijd jouw verhaal opnieuw moeten vertellen...het is ook een beetje beschamend hé...je hebt toch liever eenzelfde persoon, maar ja die mogen ni met alles helpen en wijzen dan door hé...een beetje pingpong eigenlijk.”

“Zij komen enkel voor het kind hé, X niet...die is er ook voor mij en dat is wat ik echt nodig had.”

“Die staan daar dan zo wat te neuten ... “

De ervaring van de gezinnen met de gezinscoaches staat in sterk contrast hiermee, en is eenduidig positief. Meerdere van de gezinnen omschrijven hun ervaring met de gezinscoaches in niet mis te verstane termen waarbij de gezinscoach in essentie hun reddingslijn geweest is in hun moeilijkste perioden.

“Zonder x was ik er niet meer.”

“Ja dat is simpel hé...ik zou er gewoon niet meer geweest zijn.”

“Allé familiedrama’s...ze vragen altijd hoe kan dat gebeuren...het (gezinscoaching) zorgt ervoor dat als ge aan het verdrinken zijt dat ge net niet verdrinkt.”

Doorheen de gesprekken valt op dat de respondenten doorgaans niet verwijzen naar een dienst gezinscoach of een welbepaalde organisatie waarin het project ingebed is, maar dat ze spreken over de persoon die de rol invult. Het is volgens de gezinnen een band tussen twee personen, meer dan een band tussen hulpverlener en cliënt. Dit wordt gelinkt aan de manier waarop de gezinscoaches hun rol invullen en de gezinnen banderen, bijvoorbeeld door zelf deel te nemen aan bepaalde activiteiten voor ouders als ouder. Gezinscoaches werken bovenal vraaggericht en generalistisch. De gezinnen geven aan dat ze bij de gezinscoach echt met alles terecht kunnen en dat er hier ook effectief iets mee gedaan wordt. De vertrouwensband die ze opbouwen met de gezinscoach als mens, een persoon waar ze met alles terecht kunnen en die niet oordeelt, lijkt dan ook een cruciaal verschil te zijn ten opzichte van de andere hulpverleners waarmee ze reeds in contact stonden.

“Hier was dat echt zo van ik ben hier en ik kan al mijn vragen stellen...X die vroeg ook altijd zo van wat ik nu voor u betekenen? En dat is echt zoiets dat X ook elke keer vroeg en dat is gewoon...ik vind dat persoonlijk heel belangrijk...dat echt iemand vraagt wat kan ik voor u doen, wat kunnen we vandaag aanpakken...dat was gewoon zo fijn om iemand om jou heen te hebben, ik dacht echt van ze verwacht niks, ze oordelen ook niet, ook niet over uw keuzes enzo...je hebt niet het gevoel dat praat tegen iemand (hulpverlener)...allé ze kan gewoon begrip uiten, ze is ook mama...er was ook een lezing over ouderschap en zij was daar gewoon aanwezig en deelde ook haar eigen problemen...”

“Ze wordt een deel van uw gezin hé, van uw familie...ge hebt niet den indruk zo dat dat een professional is, alle ze is een professional in haar vak hé daar ni van, maar dat is ni zo zwaar als bij de anderen, daar is de stap ook groter...bij x kan je zeggen ik heb dat en dat nodig maar het budget is er ni, je hebt niet het gevoel dat je moet wegsteken hoe de situatie echt is.”

“Ik kan bij haar terecht voor alles, letterlijk alles... ik heb ook niemand anders waarbij ik dat kan...de school, ruzie met mijn partner, papieren, werk, ... echt alles, er is niets dat ik met X niet zou bespreken.”

“Ze gaat zelf ook zoeken en dingen aanbieden, maar ze luistert eerst, ze begint met waar kan ik helpen...zij komt ook naar bij mij thuis...ze doet ook dingen gewoon voor mij zoals inschrijven op internet want ik kan niet goed werken met computer en ik ken de taal niet goed.”

Dit vertrouwen zorgt ervoor dat de gezinnen, in dit geval moeders, ruimte kunnen creëren waardoor ze ook aan zelfzorg kunnen beginnen doen. Hierbij wordt gesproken over het invullen van vrije tijd, maar ook de stap zetten naar professionele hulp is bespreekbaar. Gezinscoaching kan ruimte maken binnen de hulpverlening, zodat de meer gespecialiseerde hulpverlening kan focussen op hun afgebakende domeinen.

“De kinderen gaan nu dankzij X naar de opvang, hier om de hoek, dat geeft wat tijd...want ik ben zo moe...andere mama's vragen om te gaan zwemmen maar dat lukt nog niet...ik zou dat wel graag doen...misschien volgende maand.”

“Gewoon al den eerste stap hé, allé om in begeleiding te gaan enzo ... al die papieren echt er is veel gebeurd op vele vlakken...dat gaf ruimte...en dan kon ik ook aan mezelf gaan werken. ”

“Ik hoor dat heel vaak hé chapeau dat ge dat doet...en pas op ik hoor dat graag hé...maar wat moet ik anders doen? Ik moet wel hé...soms ten koste van uzelve...ik draai voor mijn kinders maar daar stopt hé... en waar is de hulp voor de moeders en de jonge gezinnen er is veel voor de jongeren, rode neuzendag allé tot 25jaar maar wie begint er tegenwoordig nog aan kinders voor 30...ik ben toch ook een jonge mama hé...door X weet ik dat ik ook tijd voor mezelf mag nemen en voor mezelf iets mag doen, nog altijd niet simpel maar ik probeer dat.”

“Er is nood aan een basisdienst zoals gezinscoaches zodat de meer gespecialiseerde diensten hun werk kunnen doen...er bestaat veel maar dat is zo voor afzonderlijke zaken, waar ni goed rond gewerkt kan worden omdat ze dan met andere zaken bezig moeten zijn, ne gezinscoach zorgt er eigenlijk ook voor dat die andere diensten hun werk kunnen doen.”

Het is duidelijk dat dergelijke band opbouwen en het werken aan de complexiteit van uitdagingen binnen het gezin, de nodige tijd en ongedwongen aanwezigheid vraagt. De gezinscoaches zetten volgens de gezinnen vanaf het begin wel duidelijk in op het toenemen van zelfredzaamheid. Waar de gezinscoach in het begin heel praktische zaken zal opnemen, is dit minder het geval en ook minder nodig met verloop van tijd. Het is voor de gezinnen duidelijk dat de intensiteit van de coaching afneemt na verloop van tijd. Desondanks blijft de gezinscoach beschikbaar en makkelijk bereikbaar. Het besef dat er gewoonweg iemand is waar ze terecht kunnen mochten er vragen opduiken, geeft hen vertrouwen. De gezinnen geven wel aan dat ze ergens hopen dat de gezinscoach langer beschikbaar zou zijn.

“In het begin zei ze ik neem efkes alles over want toen zat ik echt op mijn barema (limiet), maar ze heeft ook direct aangegeven ik ga dat niet blijven doen, het is de bedoeling dat ik jou ondersteun om het zelf te leren doen en dat probeer ik nu echt wel...daarom zie ik haar nu ook minder en ik heb ook niet het gevoel dat ik haar bij ieder klein dingske nog nodig heb, maar ik weet dat ze er is en dat is heel veel...”

“X die pakte ook gewoon den telefoon op, om dingen te regelen...ikzelf durfde dat gewoon nog niet...ik heb dat nu geleerd, ik doe dat nog niet graag hé, maar ik doe het wel.”

“Ik weet dat ze er is, ze is er altijd...dat weten maakt het verschil...en soms is dat gewoon een whatsappje ofzo, nu is het ook al even geleden dat ik X gezien heb maar ik weet dat ze er is mocht het nodig zijn.”

“Nu heb je ergens een back-up, ook al gebruik je die niet altijd iedere week, je weet dat die er is...ik heb wel al schrik dat voor wanneer dat gaat wegvallen.”

Een van de gezinnen verwoordt de rol van gezinscoach treffend als het geven van kansen door het wegwijs maken van mensen binnen een complex gegeven van rechten en het bijbrengen van vaardigheden die niet iedereen zomaar heeft.

“Het (gezinscoaching) moet er zijn dat er mensen...dat ze de kansen krijgen voor de kinderen of zichzelf ...gewoon als je de mensen niet wegwijs maakt kan de mens maar blijven staan waar ze staan dan ben je binnen 10jaar nog op dezelfde plek, omdat ik de ervaring nog niet heb of niet voldoende kennis heb...iedereen verdient de kans.”

3.3 Succesfactoren en uitdagingen

Uit de verhalen van de gezinnen blijkt duidelijk de ervaren meerwaarde van de gezinscoaches. In een ideale wereld is er volgens de gezinnen dan ook een gezinscoach voor ieder gezin, niet enkel voor de meest kwetsbare gezinnen. Een hulplijn waar je als gezin steeds terecht kan wanneer je het nodig hebt.

“Iedereen zou eigenlijk een gezinscoach moeten hebben, zeker nieuwe ouders...er zijn zoveel gezinnen waar het zo perfect eruit ziet, maar waar het verkeerd loopt hé...ge moet dan toch bij iemand terecht kunnen?”

“Sommige mensen weten niet hoe ze bij de dokter een afspraak kunnen maken... er zijn echt kwetsbare mensen en je kan dat niet zomaar zien aan de mensen of afbakenen, je weet niet wat de mensen meegemaakt hebben en je mag daar niet over oordelen...dat zou voor iedereen moeten kunnen wanneer het nodig is en iedereen kan wel eens hulp gebruiken...een vertrouwenspersoon waar ze terecht kunnen zonder oordeel.”

De gezinscoaches en de gezinnen die ze begeleiden ontsnappen echter niet aan de structurele uitdagingen binnen het hulpverleningslandschap. De gezinnen halen binnen dat kader de problematieken aan van de wachtlijsten en de bureaucratie waarin ze zich niet thuis voelen, maar ze spreken ook over discriminatie die hun ervaringen met de hulpverlening kleurt. Het feit dat de gezinscoach ook in die gevallen naast hen blijft staan, hun rechten verdedigt als sociale advocaat of gewoon tactisch en praktisch ingrijpt om hen vooruit te helpen maakt een wereld van verschil voor de gezinnen.

“Het is net voor de kwetsbare gezinnen dat ze het makkelijker zouden moeten maken, maar ze maken het net moeilijker...heel die mollenmolen, die paperassen, (gezinscoaching) gaat niet veranderen aan de regelgeving in België maar ge kunt het wel vragen aan iemand, die er tijd voor heeft en het voor u kan opzoeken...het pakt een hele last van uw schouders.”

“Het is heel moeilijk met de taal...X gebruikt google translate en probeert, ze wil helpen en mij juist verstaan, anderen zeggen dat is niet mijn probleem dat is jouw probleem... als jij het niet begrijpt dan is dat niet mijn probleem.”

“We hadden iemand die het plezant vond om altijd klacht in te dienen bij Kind&Gezin, dat werd dan altijd wel ongegrond gemaakt maar allé ge zijt er toch maar mee bezig hé...daar heeft X mij ook bij geholpen, dat is nu gestopt.”

De rechten die de gezinscoach realiseert voor de gezinnen zijn in sommige gevallen gewoonweg fundamentele basisrechten. Denk hierbij aan het effectief geholpen worden door hulpverlening of een moeder die dankzij de gezinscoach contact kan onderhouden met haar kind dat geplaatst is.

“X maakt successen, ze heeft meer succes dan wij...bijvoorbeeld er zijn plaatsen waar ik naar toe wil of waar ik naar toe bel, dan word ik gewoon niet gehoord of verder gestuurd ...”

“Er was eerst de druk van het OCJ...en dan werd mijn kind geplaatst...maar dan heeft X ervoor gezorgd dat ik mijn kind toch mocht zien...ik wist niet dat dat kon.”

Gezinnen denken vinden niets negatiefs aan de gezinscoaches. Enkele gezinnen denken wel na over hoe het project nog beter zou kunnen functioneren of meer mensen zou kunnen bereiken. Zo ligt de focus momenteel vooral op 1op1 begeleidingen, maar zou het volgens enkele gezinnen fijn zijn om ook in te zetten op groepswerkingen en vrije inloopmomenten. Onderliggend schuilt hierin ook de wel ergens de vraag naar meer sociaal contact met gelijkgestemden.

“Ze organiseren nu zo maandelijks een meeting in groep, dat is dan zo een activiteit en ik vind dat altijd wel goed gedaan maar dat is eigenlijk te weinig...dat zou meer mogen zijn ik denk dat ze daarmee ook meer zouden kunnen bereiken dan dat ze altijd 1op1 moeten werken...ze gaan uiteindelijk meer tijd uitwinnen dan altijd 1op1, allé die 1op1 moet er ook zijn hé...”

“Een vrij inloopmoment, waar je terecht kan met vragen...gewoon dat je weet dan kan ik binnenvallen en vragen stellen of gewoon een babbel doen.”

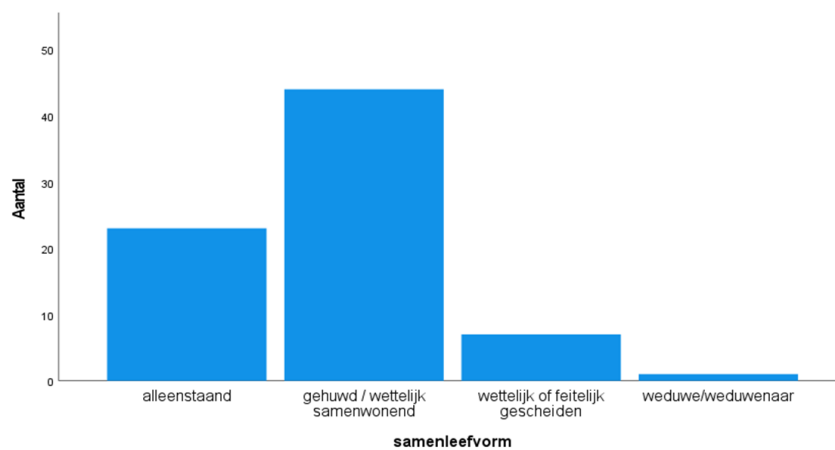
Hoofdstuk 4

De Gezinscoach in registratie data

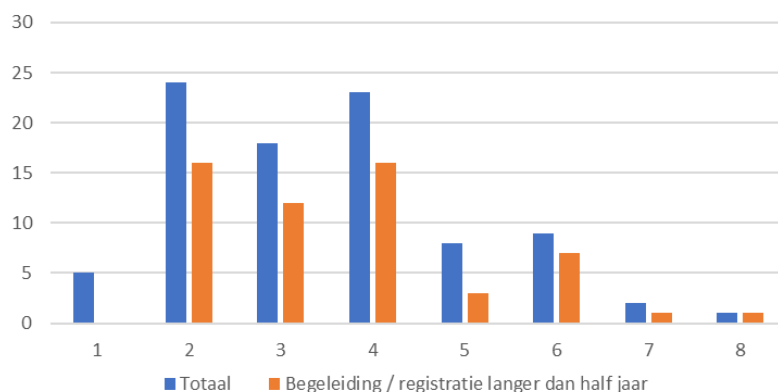
1 Nulmeting: beschrijvende analyses

De gezinnen die gebruik maken van gezinscoaching binnen de pilootprojecten zijn koppels (gehuwde of wettelijk samenwonende personen) of alleenstaande ouders. Het gaat daarbij doorgaans om gezinnen met meerdere (3tal) kinderen, maar echt grote gezinnen vormen de uitzondering. De kinderen in de gezinnen hebben een grote variatie in leeftijd, gaande van zwangerschap tot uitzonderlijk volwassen kinderen die nog in huis verblijven. Het gaat doorgaans om jongere kinderen, waarbij de gemiddelde leeftijd van de kinderen 8 jaar is.

Figuur 2 Profiel van de gezinnen

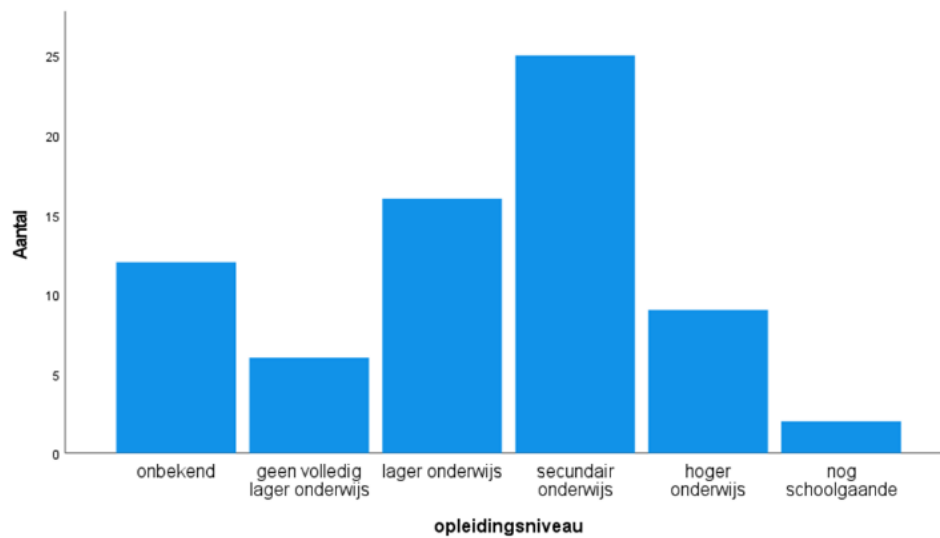

Aantal kinderen in gezin

De gezinnen die in begeleiding zijn bij de gezinscoaches zijn meestal niet hoger opgeleid. Hoewel het voor een groot deel van de ouders niet geweten is welk opleidingsniveau zij hebben, is het duidelijk dat de grootste groep ouders maximaal hoger secundair onderwijs heeft gevolgd. Hoger onderwijs is een uitzondering en een significant deel van de volwassenen heeft geen of slechts lager onderwijs gevolgd.

Figuur 3 Opleidingsniveau van de ouders

An sich geeft dit lagere opleidingsniveau al een indicatie van kwetsbaarheid van de gezinnen in het teken van geletterdheid (i.e. de vaardigheid om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken). Wanneer de verschillende levensdomeinen die geregistreerd worden in de sociale balans bekeken worden, wordt echter duidelijk dat de gezinnen die begeleid worden door de gezinscoaches doorgaans meerdere noden combineren. De voornaamste uitdagingen die gecombineerd worden en ervoor zorgen dat de gezinnen zich in een kwetsbare positie bevinden, zijn:

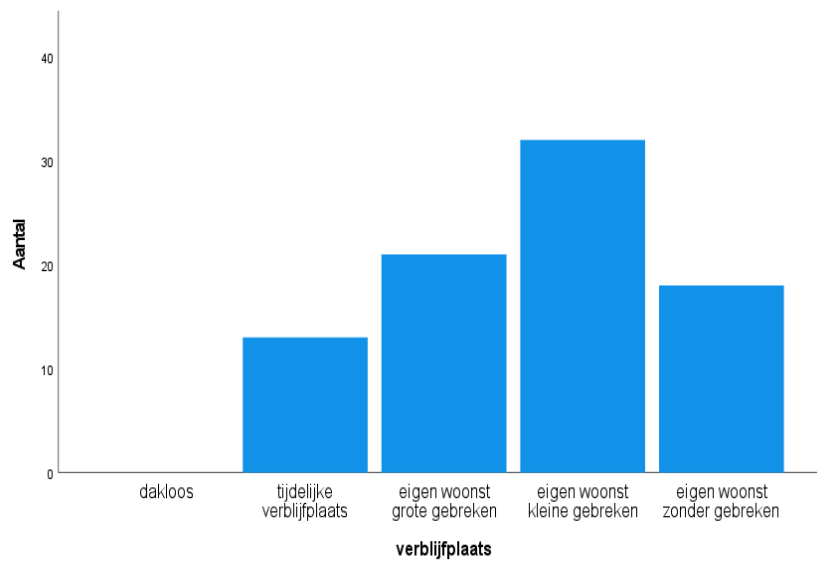
- Staat van de huisvesting
- Betaalbaarheid van de huisvesting
- Precaire financiële situatie
- Gebrek aan sociaal vangnet
- Onvoldoende aanwezige steun naar gelang de aanwezige noden

Het gaat aldus om een combinatie van structurele elementen en een gebrekkig sociaal netwerk.

1.1 Staat van de huisvesting

De meerderheid van de gezinnen heeft een onderkomen in een suboptimale verblijfplaats. Minder dan een vierde van de gezinnen verblijft in een eigen woonst zonder gebreken. Eigen woonst wordt hierbij gedefinieerd als vaste verblijfplaats, zijnde een huurwoning of eigendom. Het grootste deel, ongeveer een derde van de gezinnen verblijft in een eigen woonst met kleine gebreken. Meer dan een derde van de gezinnen verblijft echter in een tijdelijke verblijfplaats of een woonst met grote gebreken. Het gaat hierbij om de inschatting van de gezinscoach op basis van de CEBUD schaal (cf bijlage 1).

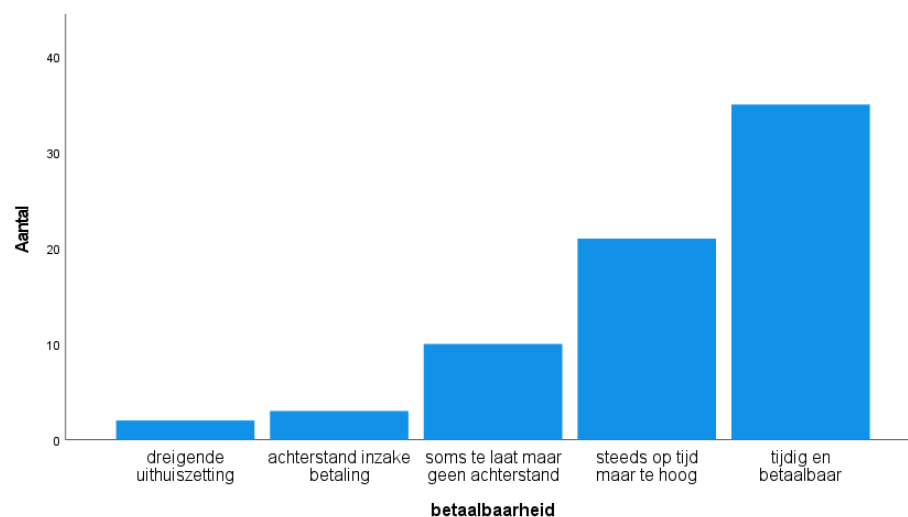
Figuur 4 Verblijfplaats van de gezinnen

1.2 Betaalbaarheid van de huisvesting

De meerderheid van de gezinnen ervaart problemen met de betaalbaarheid van de verblijfplaats. Waar een derde van de gezinnen de kost van de verblijfplaats kan betalen zonder hiermee problemen te ondervinden, is dit voor twee derde van gezinnen niet het geval. Een vierde van de gezinnen kan dan wel de kostprijs tijdig betalen, maar deze kostprijs is eigenlijk te hoog om dragen waardoor ze eigenlijk structureel onder financiële druk staan. Een minderheid van de gezinnen wordt geconfronteerd met achterstallige betalingen en uitzonderingen met dreigende uithuiszetting.

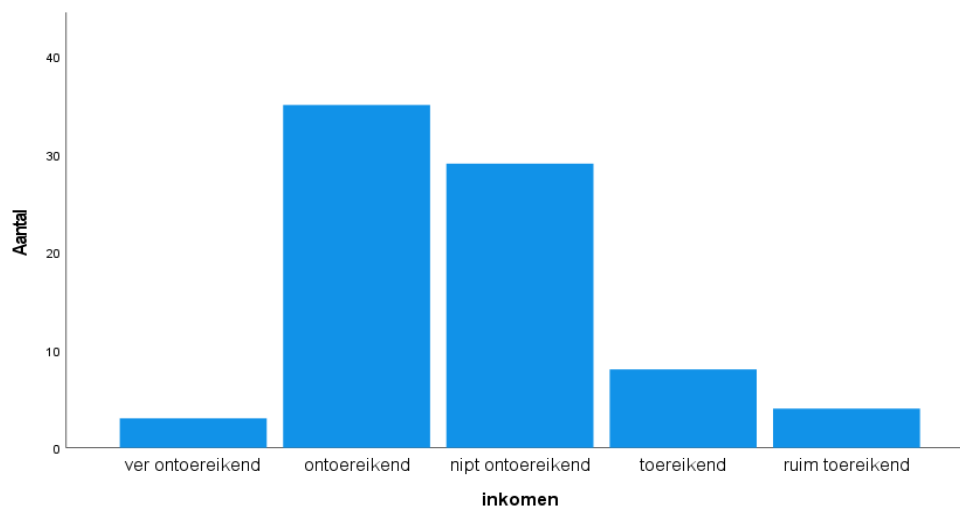
Figuur 5 Betaalbaarheid van de huisvesting

1.3 Financiële situatie

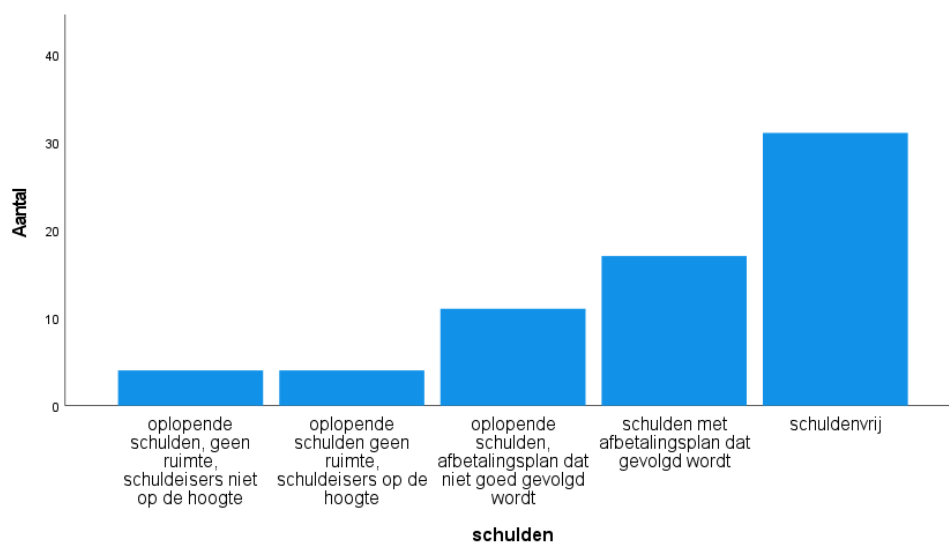
De overgrote meerderheid van de gezinnen vertoef in een financieel precare situatie. Het inkomen van de gezinnen is slechts voor een beperkte groep, minder dan 10 percent, toereikend. Het grootste deel van de gezinnen dient te overleven met een inkomen dat ontoereikend is.

Figuur 6 Inkomen

Dit vertaalt zich ook in een significant aandeel van de gezinnen die een schuldenlast met zich meedraagt. Slechts een derde van de gezinnen is effectief schuldenvrij. De rest van de gezinnen die in begeleiding zijn bij gezinscoaches dient schulden af te betalen. Een klein vierde van de gezinnen slaagt erin een afbetalingsplan te volgen. Voor de resterende gezinnen is dit echter een moeilijke tot onoverkomelijke opdracht. Schuldeisers zijn niet altijd op de hoogte van deze gespannen situatie.

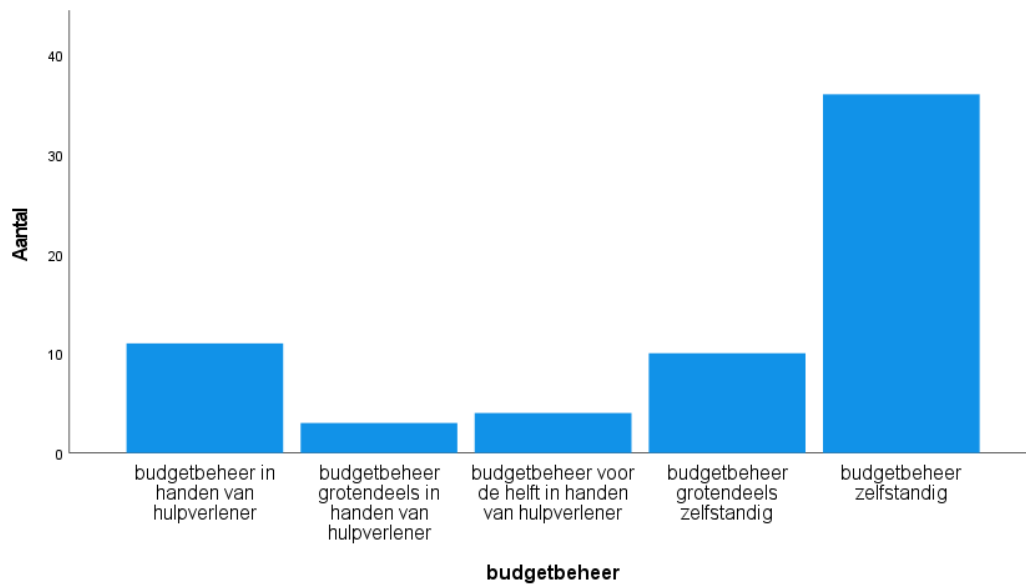
Figuur 7 Schuldenlast van de gezinnen

De helft van de gezinnen staat (grotendeels) zelf in voor het budgetbeheer. Slechts 10 percent van de gezinnen geeft dit beheer volledig uit handen aan een hulpverlener. Iets minder dan 10 percent

gaat een gedeelde verantwoordelijkheid aan inzake budgetbeheer en deelt het budgetbeheer met een hulpverlener.

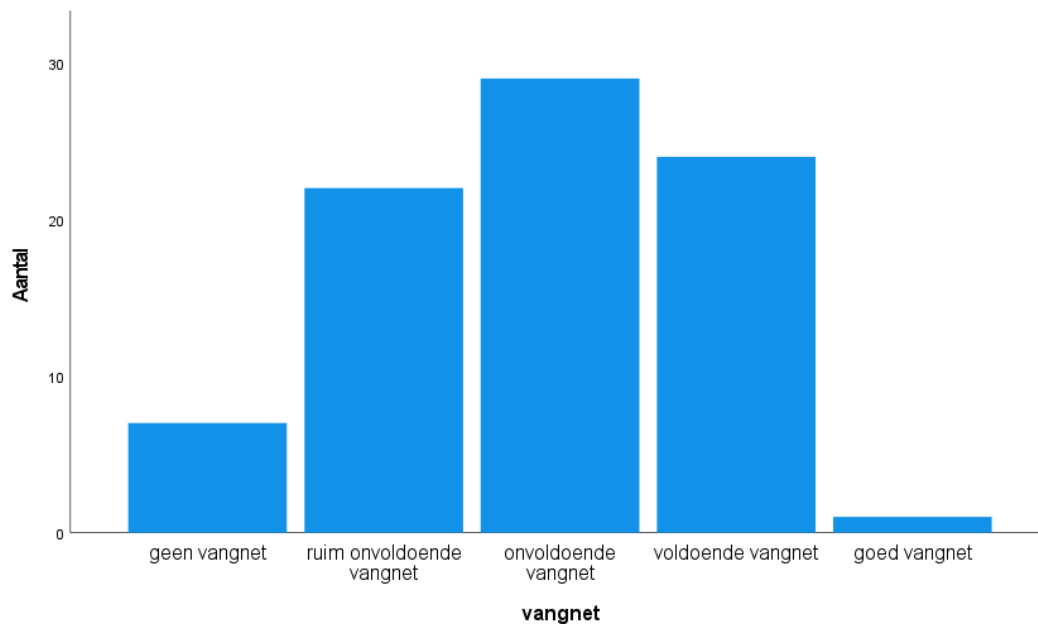
Figuur 8 Budgetbeheer

1.4 Gebrekkig sociaal vangnet

De gezinnen die in begeleiding zijn bij gezinscoaches hebben doorgaans geen uitgebreid sociaal netwerk om op terug te vallen. Minder dan een derde van de gezinnen heeft een voldoende vangnet, waarbij er uitzonderlijk sprake is van een goed vangnet. Bijna 60 procent van de gezinnen heeft geen tot (ruim) onvoldoende sociaal netwerk waardoor ze er vaak alleen voor staan.

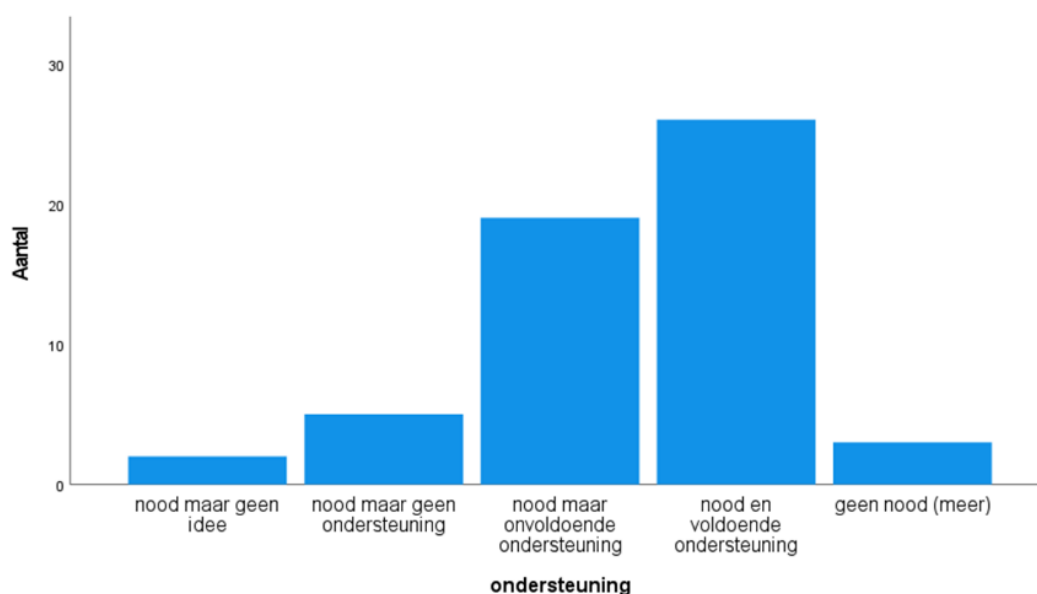
Figuur 9 Sociaal vangnet

1.5 Onvoldoende aanwezige ondersteuning naar gelang de aanwezige noden

Naast een onvoldoende vangnet, is er in de gezinnen eveneens doorgaans onvoldoende gezinsondersteuning gezien de aanwezige noden. Minder dan een derde van de gezinnen heeft volgens de gezinscoach voldoende ondersteuning in huis voor de noden die in het gezin aanwezig zijn. Bijna 20 percent heeft onvoldoende ondersteuning voor de aanwezige noden en een kleine 10 percent heeft eigenlijk nood aan ondersteuning maar heeft er geen. Uitzonderlijk stelt de gezinscoach vast dat er nood is aan bijkomende gezinsondersteuning maar dat het gezin niet weet waar ze hiervoor terecht kunnen.

Figuur 10 Inschatting van de nood aan hulp door de gezinscoach

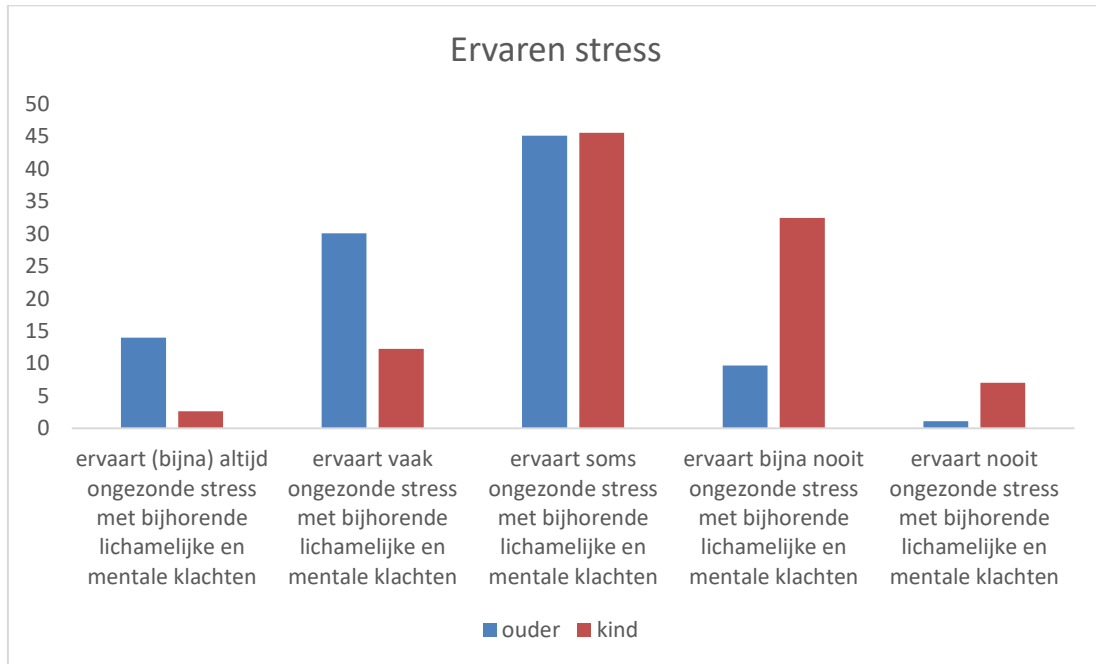

In de verduidelijkende uitleg die gegeven wordt door de gezinscoaches binnen de registratietool, halen gezinscoaches aan dat de gezinnen nood hebben aan bijkomende zorg maar dat ze op wachtlijsten staan of in de problemen komen doordat bepaalde trajecten stopgezet worden (bv. modules die aflopen). Uit deze informatie blijkt dat de gezinscoach niet enkel een oriënterende rol opneemt in het landschap van hulpverleners, maar eveneens een overbruggingsrol opneemt wanneer andere nodige hulp niet (meer) of nog niet voorradig is.

Het is interessant om mee te geven dat gezinscoaches aanhalen dat ze amper in contact komen met gezinnen die eigenlijk niet bij gezinscoaching terecht zouden moeten komen. Het gaat hierbij vooral om gezinnen met taalproblemen, waarbij de uitdaging van het gezin opgelost raakt door middel van een specifieke éénmalige interventie (bv. inschrijven op een activiteit). Nog uitzonderlijker komt het voor dat gezinnen het hulpaanbod van gezinscoaches weigeren.

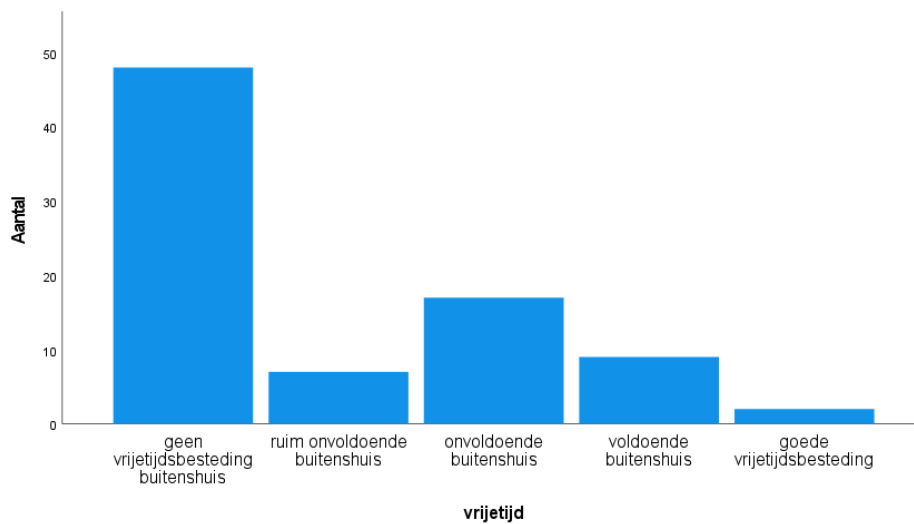
De combinatie van al deze uitdagingen heeft de nodige inpakt op het leven van de volwassenen en de kinderen binnen de gezinnen die in begeleiding zijn bij de gezinscoaches. Zowel ouders als kinderen ervaren soms tot vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten. De stressklachten komen vaker voor bij ouders dan bij kinderen, volgens de gezinscoaches.

Figuur 11 Stressklachten ouders en kinderen

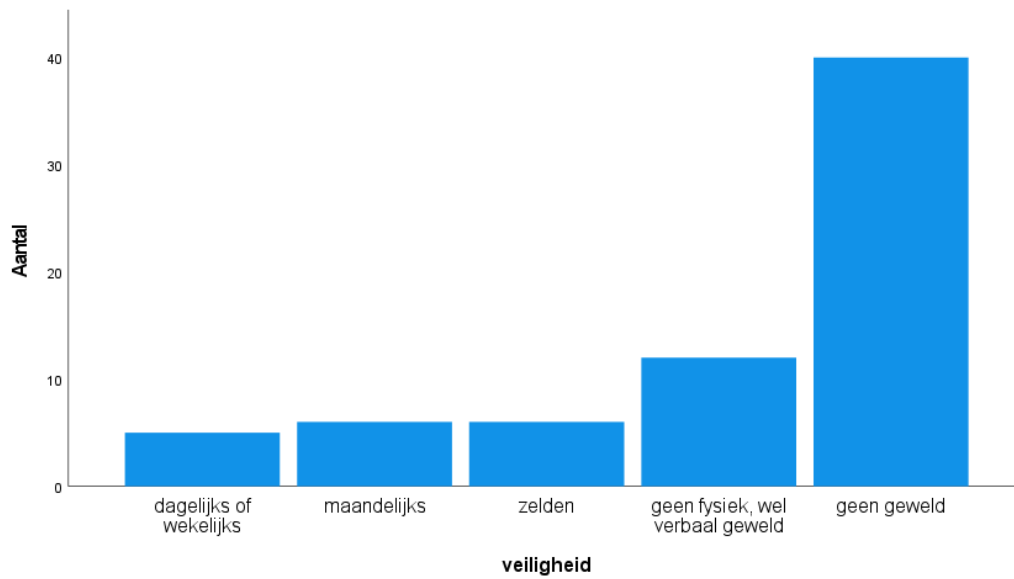
Het is daarbij opvallend dat de overgrote meerderheid van de betrokkenen onvoldoende vrije tijd buitenshuis kan inbouwen. Voor 50 percent is dit zelfs helemaal niet mogelijk. De gezinnen staan aldus onder druk en hebben amper een uitlaatklep.

Figuur 12 Vrijetijd buitenshuis

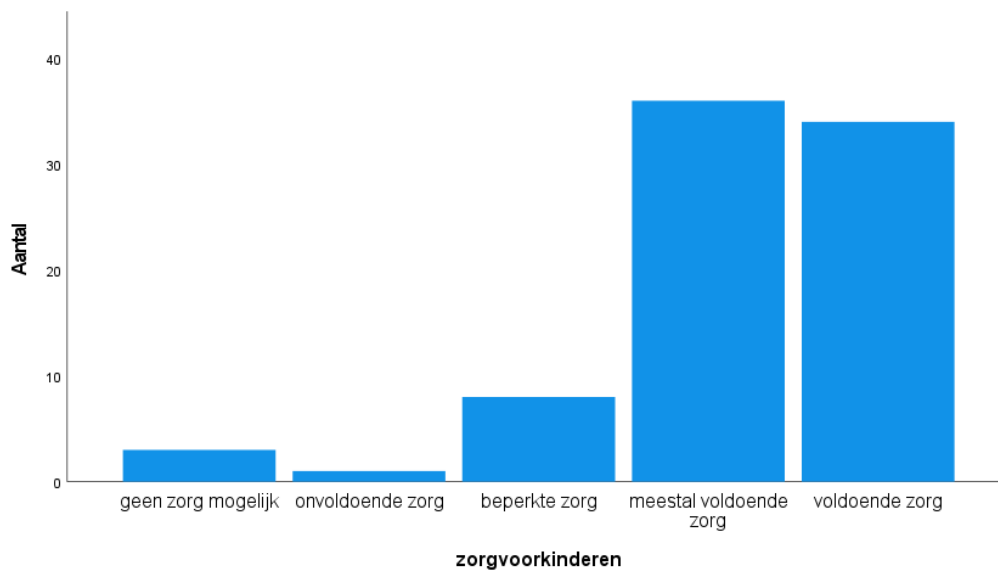
In de nulmeting is er volgens de gezinscoaches in 40 percent van de gevallen geen fysiek noch verbaal geweld aanwezig. Binnen een beperktere groep van de gezinnen is er echter wel regelmatig sprake van fysiek en verbaal geweld waardoor de veiligheid in het gedrag komt.

Figuur 13 Veiligheidsproblemen

Desondanks is in de overgrote meerderheid van de gezinnen (meestal) voldoende zorg van de ouders voor de kinderen aanwezig. Het is volgens de gezinscoaches uitzonderlijk dat er onvoldoende of geen zorg door de ouders wordt opgenomen.

Figuur 14 Zorg voor de kinderen

2 Post-meting: effect van begeleiding door de gezinscoaches in beeld

Zoals aangehaald werden 56 gezinnen meer dan 6 maanden opgevolgd door de gezinscoaches. Binnen dit deel wordt voor deze gezinnen bekeken wat de meetbare veranderingen zijn volgens de geregistreerde data gedurende de opvolging door de gezinscoaches.

Om deze eventuele evolutie doorheen de gezinscoaching in kaart te brengen wordt gebruik gemaakt van een ijkingsstool, namelijk de kansarmoede index van Kind&Gezin.

2.1 De Kansarmoede index als ijkingsstool

Om naar effecten te kijken die verder gaan dan louter individuele items in de sociale balans, werd gezocht naar een vergelijkingspunt. Hierbij werd geopteerd om te werken met de kansarmoede index van Kind&Gezin. De sociale balans omvat immers verschillende indicatoren die gelinkt kunnen worden aan de verschillende levensdomeinen van de kansarmoede index.

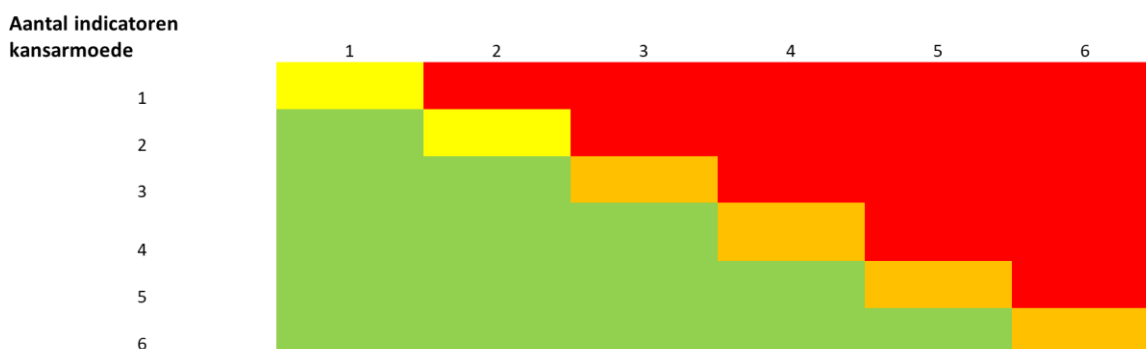
De kansarmoede index kijkt naar zes levensdomeinen, namelijk:

- Tewerkstelling,
- Inkomen,
- Huisvesting,
- Opleidingsniveau,
- Gezondheid,
- Stimulatie niveau van het kind

In het geval dat een gezin onvoldoende scoort op **minstens drie** van deze domeinen, dan wordt het gezin als kansarm gedefinieerd. Hoe hoger de score, hoe meer kwetsbaarheden een gezin combineert en hoe meer kansarm.

Op basis van de kansarmoedeindex van Kind&Gezin hebben de onderzoekers de beschikbare registratiegegevens ingeschaald aan de hand van de 6 indicatoren. De situatie van de gezinnen in de nulmeting (hun score op de 6 levensdomeinen) werd dan vergeleken met de situatie van de begeleide gezinnen na 6 maanden. Hierdoor kon geanalyseerd worden of er een verbetering of verslechtering plaatsgevonden heeft doorheen de begeleiding van de gezinscoaches.

Figuur 15 De kansarmoede index als ijkingsstool

Concreet worden de scores van de gezinnen op de nulmeting (verticaal) afgezet tegen de scores op de meting na 6 maanden (horizontaal). Er zijn dan 3 mogelijke scenario's die zich kunnen voordien :

1. Er is sprake van achteruitgang wanneer een gezin op de nulmeting een betere score behaalt dan na de 6 maanden begeleiding door de gezinscoaches. Dit wordt weergegeven met een rode kleur.
2. Er is sprake van vooruitgang wanneer een gezin op de nulmeting een lagere score behaalde dan na de 6 maanden begeleiding door de gezinscoaches. Dit wordt weergegeven met een groene kleur.
3. Er is sprake van een status quo wanneer de score bij de nulmeting gelijk is aan de score na 6 maanden begeleiding.
 - a. Positieve status quo (<3 indicatoren, nooit kansarm geweest): geel
 - b. Negatieve status quo (> 3 indicatoren, blijft kansarm): oranje

2.2 Globaal resultaat post meting gezinscoaches

Wanneer de registratiedata ingeschaald wordt naar de 6 indicatoren, blijkt allereerst dat de gezinscoaches bovenal werken met zeer kwetsbare gezinnen. Op 6 gezinnen na, bevinden zich al de gezinnen in kansarmoede (meer dan 3 indicatoren) en het merendeel zelfs in zware kansarmoede (>4 indicatoren).

Figuur 16 Kansarmoede index volgens de registratiegegevens van de gezinscoaches

Aantal indicatoren kansarmoede	0	1	2	3	4	5	6
0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	0	0	0	0	0
2	0	1	3	2	0	1	0
3	0	1	1	6	1	1	1
4	0	1	1	4	4	5	0
5	0	0	0	2	7	4	0
6	0	0	0	0	0	3	5

Daarnaast wordt duidelijk dat gezinscoaching wel degelijk een impact heeft. 22 gezinnen van de 56 gaan erop vooruit. Voor 4 gezinnen van de 56 zelfs in die mate dat ze uit kansarmoede raken. Voor 2 gezinnen treedt er een verbetering op, maar deze gezinnen zaten reeds niet in kansarmoede. Van 16 gezinnen verbetert hun situatie maar niet in die mate dat ze uit de kansarmoede raken. Gezien we uit de nulmeting weten dat diverse gezinnen geconfronteerd worden met structurele uitdagingen en dat de analyse zich beperkt tot een relatief korte periode van 6 maanden na de nulmeting, is dit een beloftevol resultaat.

Figuur 17 Kansarmoede index registratiedata samenvattend

Verslechtering	Negatieve status-quo	Positieve status-quo	Verbetering - niet uit kansarmoede	Verbetering - waren nooit kansarm	Verbetering - uit kansarmoede	N
11	19	4	16	2	4	56
0,20	0,34	0,07	0,29	0,04	0,07	

Wanneer gekeken wordt naar de individuele indicatoren binnen de sociale balans die het meeste bijdragen aan deze vooruitgang dan blijken dit bovenal volgende elementen te zijn:

- Gezinsondersteuning
- Administratie

Hoewel niet de sterkste bijdrager, is het toch noemenswaardig dat ook de deelname aan vrije tijd voor gezin en kind positief verandert doorheen de begeleiding van de gezinscoaches.

Deels te verwachten wordt het minste vooruitgang geboekt op meer structurele aspecten zoals:

- Veiligheid
- Opleiding/lezen en schrijven/budgetvaardigheden ouder
- Kind&Gezin opvolging (gezien deze in Vlaanderen reeds zeer hoog ligt en maar moeilijk verbeterd kan worden)

Binnen de gezinnen die een status quo vertonen, zijn er 4 met een positieve status quo en 19 met een negatieve status quo. Gegeven het feit dat de structurele noden niet zo gemakkelijk binnen zo'n korter termijn aangepakt kunnen worden maakt dat bij sommige gezinnen een status quo binnen de verwachtingen ligt. Dit bleek ook al eerder uit het Mission project en uit het onderzoek naar kwetsbare gezinnen (Robben et al, 2021)

Opvallend is dat voor 11 van de 56 gezinnen een verslechtering geregistreerd wordt. Om na te gaan op basis van wat deze verslechtering zich voordoet, werd gekeken naar de kwalitatieve input van de gezinscoaches in de registratietool. Hierbij kwamen diverse redenen naar voor die een verslechtering in registratie data kunnen verklaren. Allereerst, halen de gezinscoaches aan dat er de nulmeting mogelijks een incompleet beeld weergeeft van de situatie binnen het gezin. Bepaalde noden uitdagingen worden pas later duidelijk, omdat ze bijvoorbeeld een bepaalde mate van vertrouwen vereisen die enkel met verloop van tijd opgebouwd kan worden. Maar ook bijvoorbeeld omdat bepaalde diagnostische hulpverlening op zich laat wachten. Daarnaast zijn er eveneens elementen die fluctueren binnen de situatie van het gezin. Zo wordt melding gemaakt van een veranderlijk inkomen (bv. tijdelijke contracten, ziekte, ...) en veranderlijke kosten (bv. verwarming, onverwachte huurtoeslag, ...). Iedere kleine tegenslag, slaat volgens de gezinscoaches een gat in eventuele opgebouwde reserves en brengt het gezin terug naar af. Het komt ook voor dat de gezinnen andere prioriteiten leggen in hun uitgavepatroon of activiteiten en daarvan nadelige gevolgen ervaren (bv. wegvallen van OCMW steun). Naast financiële precariteit en onzekerheid, blijken deze gezinnen vaak ook te leven in veranderlijke relationele omstandigheden. Bij de gezinnen waarbij een achteruitgang geregistreerd werd, is er soms sprake van problematische relaties en misbruik, maar ook van het wegvallen van reeds beperkte sociale steun. Tot slot is er de woonsituatie van deze gezinnen, waarbij ze leven in te kleine en gebrekkige huisvesting. Deze situatie leidt binnen deze gezinnen vaker tot stress, escalatie van geweld en schooluitval bij de kinderen die pas na verloop van tijd gecapteerd wordt.

2.3 Gezinscoaching en impact op stress

Zowel voor ouders als kinderen werd in de nulmeting aangegeven dat stressklachten regelmatig voorkwamen. De evolutie van stress doorheen de gezinscoaching levert een gemengd beeld op, maar toch is het aantal waarbij de situatie verbetert significant groter dan het aantal waarvoor de situatie achteruit gaat. Opvallend is dat het grootste deel zowel bij ouders als gezinnen vast zit in status quo.

Dit sluit volgens de gezinscoaches aan bij het doelpubliek, namelijk gezinnen die in chronische stress leven.

Figuur 18 Evolutie stress bij ouders

Stress ouder	Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende klachten
	Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	10	1	2	0
Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	3	15	7	3	0
Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	1	6	31	4	0
Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	0	1	1	7	0
Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	0	0	0	0	1

Figuur 19 Evolutie stress bij kinderen

Stress ouder	Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende klachten
	Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	0	1	1	0
Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	0	11	2	1	0
Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	0	1	44	7	0
Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	0	0	6	28	3
Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende klachten	0	0	2	0	6

Voor de kinderen blijft er doorgaans voldoende zorg aanwezig, hoewel de situatie doorheen het traject met de gezinscoach soms negatief evolueert. In 13 gevallen evolueert dit zelfs naar beperkte tot onvoldoende zorg.

Figuur 20 Zorg voor de kinderen

	Geen zorg voor kinderen mogelijk	Onvoldoende zorg voor kinderen	Zorg voor kinderen is beperkt	Meestal voldoende zorg voor kinderen	Altijd voldoende zorg voor kinderen
Geen zorg voor kinderen mogelijk				1	
Onvoldoende zorg voor kinderen		3		3	
Zorg voor kinderen is beperkt		2	18		
Meestal voldoende zorg voor kinderen		3	1	46	5
Altijd voldoende zorg voor kinderen		5	2	17	40

In heel wat gezinnen is jeugdzorg reeds aanwezig. Dit gaat om zeer diverse diensten, gaande van ambulante contextbegeleidingen tot kortdurende opnames binnen bv. CKG. In uitzonderlijke gevallen, namelijk 6 gezinnen, kwam de gezinscoach doorheen het traject in contact met een crisissituatie die professionele hulp vereist. Uit de kwalitatieve input in de registratietool blijkt dat gezinscoaches intensief samenwerken met diverse diensten en daarbij meer doen dan louter coördineren, maar ook het gezinstandpunt verdedigen (bv. aandringen opstart dossier, opvolging van dossier, gezin vergezellen naar afspraken, ...).

Figuur 21 Aanwezige hulp

	Crisissituatie die professionele hulp vereist	Er is intensieve professionele begeleiding	Er is opvolging door jeugdzorg	Dossier jeugdzorg in aanbouw	Geen contact (meer) met jeugdzorg
Crisissituatie die professionele hulp vereist	5		5		
Er is intensieve professionele begeleiding		6			
Er is opvolging door jeugdzorg	1		13		
Dossier jeugdzorg in aanbouw			1	2	1
Geen contact (meer) met jeugdzorg			4		15

Hoofdstuk 5

Conclusie

Dit onderzoek draagt bij aan de kennis over het functioneren van de gezinscoaches, de bereikte resultaten en de organisatorische en methodische factoren die bijdragen aan de werkzaamheid van deze manier van werken. Dit gebeurt op basis van een onderzoek bij de vijf geselecteerde pilootprojecten in het kader van de projectoproep 'pilotprojecten lokale gezinscoaches' van Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De pilootprojecten in Baldemore, Leuven, Herenthout, Oostende en Bilzen werden hiervoor opgevolgd aan de hand van een kwalitatief en een kwantitatief luik. Meer bepaald bevroegen we de 'lived experience' oftewel de ervaringen van de gezinnen en analyseerden we de geregistreerde data van de voor- en nameting die een ruw beeld geeft van de vooruitgang die de gezinnen boeken.

Opvallend aan deze studie is dat de bevindingen relatief gelijk lopen met eerder uitgevoerde onderzoeken, waaronder het Mission project in Kortrijk dat een experimenteel design had (Van Lancker et al., 2020), het Go-Team onderzoek (Storms et al, 2019) en het recente samenvattende onderzoek van VBJK (2021).

1 Doelgroep van de gezinscoaches

Al de stakeholders die bevroegd werden binnen dit onderzoek zijn het er over eens dat de gezinscoaches een betekenisvolle rol vervullen binnen het hulpverleningsaanbod. In het bijzonder bereiken de gezinscoaches immers **de meest kwetsbare gezinnen**. Het gaat om gezinnen die onvoldoende geholpen worden door de bestaande hulpverlening. Doorgaans zijn het gezinnen die **reeds een intensief parcours afgelegd hebben en daarbij dergelijke problematische ervaringen hebben meegemaakt dat ze erg wantrouwig staan ten opzichte van de hulpverlening**.

Dit kwetsbare profiel wordt ook bevestigd op basis van het kwantitatieve onderzoekluik. De geregistreerde data tonen aan dat de gezinscoaches gezinnen bereiken die **hoog scoren op de kansarmoede index van Kind & Gezin**. Dit betekent dat ze meerdere kwetsbaarheden combineren op diverse levensdomeinen. Het merendeel van de gezinnen in dit onderzoek bevindt zich in zware kansarmoede, ze combineren namelijk meer dan vier indicatoren van de kansarmoede index.

Het gaat dus aan de ene kant om een relatief vaag omschreven doelgroep (kansarmoede in combinatie met het feit dat ze onvoldoende geholpen worden door het bestaande aanbod van hulpverlening), die door de projecten verder is geconcretiseerd. Het volledig afbakenen van de doelgroep zou net opnieuw leiden tot een soort van voorstructurering van de hulpverlening die deze methodiek net probeert te vermijden. Bovendien krijgen beide kenmerken ook een verschillende concretisering afhankelijk van de context (landelijk versus stedelijk, aanwezigheid van diensten), waarin ze opereren.

2 Eigenheid van de gezinscoaches

Het zeer kwetsbare profiel van de gezinnen zorgt ervoor dat gezinscoaches **niet kunnen terugvallen op de bestaande manier van werken in de hulpverlening**. Het aanbieden van vooraf gedefinieerde

modules binnen het kader van de traditioneel gestructureerde hulpverlening is niet aan de orde. Er dient bovenal eerst ingezet te worden op het **herstellen van vertrouwen**. Gezinscoaches hebben daarvoor een eigen werkmethode die **tijd en de nodige handelingsruimte vereist**.

Gezinscoaches bouwen een vertrouwensband op met de gezinnen in kwestie. Van mens tot mens, stap voor stap, werken ze **zonder oordelen** aan kleine successen die voor de buitenwereld mogelijk niet baanbrekend zijn, doch heel betekenisvol zijn voor de gezinnen zelf. **Laagdrempeligheid en nabijheid** zijn van doorslaggevend belang in de werkwijze van de gezinscoach. Gezinnen kunnen **met alles terecht** bij de gezinscoaches, gaande van grotere tot kleinere uitdagingen en dagelijkse beslommeringen op alle levensdomeinen. De gezinscoaches **verplaatsen zich ook letterlijk tot bij de gezinnen zelf**. Deze is ook op niet op voorhand vastgelegde spreekuren bereikbaar. Spontane afspraken behoren tot de mogelijkheid en **whatsapp berichten** zorgen tussendoor voor een zeer toegankelijke contactmethode.

De gezinscoach werkt steeds vraaggericht en gaat samen met het gezin op pad. Rechtenverkenning en casemanagement behoren tot het takenpakket van de gezinscoach, waarbij naast het vertrouwen (her)winnen vanaf het begin ingezet wordt op het verwerven van meer zelfredzaamheid. Gezinscoaching impliceert standaard een **langdurige begeleiding**. Dit wil echter niet zeggen dat de begeleidingen steeds even intensief gebeuren. Kenmerkend voor gezinscoaching is de **variabiliteit van de intensiteit van de begeleidingen doorheen de tijd**. De gezinsbegeleidingen kunnen op bepaalde momenten binnen bepaalde gezinnen zeer intensief zijn (bv. wekelijks fysiek contact), op andere momenten hebben gezinnen net minder nood aan begeleiding en de aanwezigheid van een gezinscoach (bv. maandelijks whatsapp bericht). Gezinscoaches geven ook aan dat bepaalde gezinnen terugkeren na een korte of langere onderbreking. Ook hier wordt niet oordelend naar gekeken. Voor de meest kwetsbare gezinnen is een gezinscoach een soort permanente hulpbron die een **warme toeleiding** verzorgt naar bestaande hulpverlening, maar ook **zelf het gezin 'nooit' volledig loslaat**. Het is de gezinscoach die de **constante is waarop teruggevallen kan worden**, binnen een **hulpverlenings-landschap dat onbetrouwbaar en onoverzichtelijk** overkomt op de meest kwetsbare gezinnen.

Specifiek aan de gezinscoaches is dat ze bovenal ook de **nadruk leggen op wat er nog wel goed** loopt in de gezinnen. Er wordt tijd vrijgemaakt voor fijne ervaringen binnen het gezin en gefocust op het empoweren van alle leden binnen het gezin. Bijzonder opvallend is dat de gezinscoaches binnen dit **krachtgericht werken** resoluut kiezen voor **'dagelijkse' activiteiten**. Een koffie drinken, een gezellige uitstap doen in het park of de bibliotheek, ... Ook al wordt dat niet altijd als 'hulpverlening' beschouwd, het zijn essentiële activiteiten om vertrouwen op te bouwen, tot de echte kern van de noden van het gezin te komen en om duurzame vooruitgang met het gezin mogelijk te maken. Deze activiteiten bieden de gezinscoach eveneens de mogelijkheid om aan *'modeling'* te doen en gezonde gedragsverandering te bekomen zonder druk te leggen. Wanneer het fout loopt in het gezin, zal de gezinscoach wel de nodige stappen nemen en andere hulpverlening of ordediensten betrekken. Echter, blijft de gezinscoach steeds **naast het gezin** staan, in het bijzonder om hun **rechten te vrijwaren**. Ook in zeer moeilijke en complexe momenten (bv. M-doc, opname van ouder binnen psychiatrie of gevangeniswezen) zal de gezinscoach blijven optreden als de belangenbehartiger van het gezin.

De **persoonlijke band en het onvoorwaardelijk aanwezig zijn** wordt sterk geapprecieerd door de gezinnen zelf. Deze uitzonderlijke positie die gezinscoaches innemen **binnen het hulpverlenings-landschap is niet altijd eenvoudig**. In het bijzonder de rol van **sociale advocaat** die gezinscoaches opnemen door steeds naast het gezin te blijven staan, zorgt voor de nodige spanningen met andere collega hulpverleners. Zij stellen zich op als **belangenbehartiger van het gezin, wat een andere rol is dan zorgcoördinatie of casemanagement**. De gezinscoach probeert te wegen op de bestaande

hulpverlening en deze beter af te stemmen op de noden van het gezin. Naast de bemiddelingsrol die gezinscoaches hierin zelf opnemen, kan ook de coördinator de samenwerking bevorderen door ruggensteun te bieden en aan beleidswerk te doen.

De kenmerken van gezinscoaches zoals die omschreven werden door het VBKJ (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) komen ook uitvoerig terug in de pilootprojecten. Wat deze studie hieraan toevoegt, zijn de volgende vier elementen:

- het belang van ‘dagelijkse’ activiteiten
- de attitude en competenties van de gezinscoaches om relaties op te bouwen met gezinnen die het vertrouwen in de hulpverlening verloren zijn
- de niet te onderschatten rol van sociale advocaat of belangenbehartiger van de gezinnen om toegang te krijgen tot hulpverlening of om ervoor te zorgen dat de beschikbare hulpverlening beter afgestemd is op de vragen en noden van het gezin
- het afwezig van elke vorm van voorstructurering van de hulpverlening die de gezinscoach moet volgen, oftewel een zeer grote autonomie om op het tempo van het gezin te kunnen werken

3 Meerwaarde van de gezinscoaches

De meerwaarde van gezinscoaching blijkt overduidelijk uit de getuigenissen van de gezinnen in het kwalitatieve studie. Zo omschreef één van de gezinnen de rol van de gezinscoach letterlijk als **levensreddend**. De impact die toegeschreven wordt aan de gezinscoaches door de diverse betrokkenen is dan wel niet altijd even baanbrekend, maar wel des te meer **impact- en betekenisvol voor de gezinnen** zelf. Gezinscoaches helpen ook met kleine praktische zaken, zoals het volbrengen van een inschrijving of een telefoontje doen. Ze **creëren kansen waar de gezinnen zelf niet zouden toe komen** en dragen bij tot hun zelfredzaamheid.

Hoewel de registratie slechts over een beperkte periode liep, namelijk minder dan 1 jaar, tonen ook de kwantitatieve analyses dat **gezinscoaching wel degelijk effect** heeft op de gezinnen. Op basis van een vergelijking aan de hand van de kansarmoede index van Kind&Gezin wordt duidelijk dat een deel van de gezinnen mede dankzij de ondersteuning van de gezinscoaches **uit de kansarmoede** geraakt. Een groot deel van de gezinnen slaagt erin om mede dankzij de gezinscoaches **het hoofd boven water te houden**. De impact van gezinscoaches kan hierdoor statistisch beperkt lijken, maar gegeven de zeer precaire situatie waarin de gezinnen zich bevinden mogen deze resultaten niet genuanceerd worden tot valse bescheidenheid. Het kwantitatieve luik toont immers eveneens aan dat bij de meest kwetsbare gezinnen iedere kleine tegenslag een gat kan slaan in de buffer die opgebouwd werd en de stap naar achteruitgang snel gezet wordt.

Dit onderzoek toont duidelijk aan dat **gezinscoaches, net als andere hulpverleners, botsen tegen de meer structurele uitdagingen binnen de samenleving**, zoals de huisvestingsproblematiek en de wachtlijsten binnen de hulpverlening. Impact hierop realiseren is vrijwel onmogelijk, zeker binnen het korte tijdsbestek van deze studie. In het kwalitatieve luik komt eveneens duidelijk naar voor dat de gezinnen die begeleid worden door de gezinscoaches **discriminatie** ervaren. Dit zelfs in de **basis zorg- en hulpverlening**. Hierbij wordt de rol van belangenbehartiger die de gezinscoaches opnemen des te belangrijk.

4 Contextuele voorwaarden

De eigenheid van **de rol die gezinscoaches opnemen kan enkel gerealiseerd worden als de context deze aanpak toelaat**. Dit veronderstelt een uitgesproken organisatorische en beleidsmatige visie die de invulling van gezinscoaching faciliteert.

Zo is, allereerst, de steun van **het beleid en het lokale bestuur** cruciaal. Hoewel het nut van de pilootprojecten door alle betrokken in dit onderzoek net als in eerder onderzoek erkend wordt, is het voortbestaan van het project gezinscoaching niet gegarandeerd. De meeste pilootprojecten draaien op diverse **projectmiddelen en hangen eveneens af van toekomstige beleidskeuzes**. Gezien de methodiek momenteel nog niet ingebed is in de reguliere werking, zet dit het voortbestaan van gezinscoaching op het terrein onder druk.

De invulling van gezinscoaching als methodiek vergt een organisatie die gezinscoaches effectief **de tijd en handelingsruimte** geeft om de meest kwetsbare gezinnen te begeleiden. De eigenheid van de werking van gezinscoaches botst wel vaker op **rudimentaire organisatorische hindernissen** (bv. budgetten voor kleine onkosten), maar vergt eveneens een openheid om fundamenteel anders te (gaan) werken binnen sociaal werk. Ook al lijken de kernprincipes van gezinscoaching aan te sluiten bij de vijf krachtlijnen van **sterk sociaal werk**, de concrete vertaling hiervan in de praktijk is nog niet ingeburgerd in al de hulpverleningsorganisaties. In dit onderzoek wordt daarom een belangrijke rol toebedeeld aan de **coördinator van de gezinscoaches**. De coördinator heeft als taak het **operationele kader van de gezinscoachwerking te vrijwaren en de ruimte te scheppen opdat de gezinscoaches zelf zo veel als mogelijk kunnen inzetten op de begeleiding van de gezinnen**. Gezinscoaches maken daarbij gebruik van een heel ruim netwerk aan voorzieningen en organisaties om de gezinnen die ze begeleiden verder te helpen. De gezinscoach is bovenal expert in het niet expert zijn en de weg te vinden binnen het sociale landschap. De coördinator kan eveneens helpen om mee te werken aan een **cultuurverandering binnen de eigen organisatie en op het terrein door de werking van gezinscoaches te promoten en te verdedigen bij andere partners**.

Een belangrijke vraag binnen de organisatorische context, is **hoe en binnen welke organisatie gezinscoaches precies worden ondergebracht in het hulpverleningsaanbod**. Uit het onderzoek naar de vijf pilootprojecten blijkt dat dit kan vanuit het OCMW, het Huis van het Kind of vanuit meer laagdrempelige, buurtgerichte initiatieven vanuit het middenveld. De diverse pilootprojecten hebben hierbij hun organisatorische eigenheid die ook **samenhangt met het feitelijke karakter van hun regio**. Zo is het in een verstedelijkte regio als Leuven met een sterk uitgebreid aanbod aan ondersteuningsinitiatieven voor gezinnen (inclusief nulde lijn) en een lokaal beleid dat reeds langer sterk investeert in samenwerking vanzelfsprekender om in een netwerkorganisatie aan de slag te gaan, dan in een meer landelijke regio als Bilzen waar ook minder diensten aanwezig zijn. Desondanks slaagt Bilzen er via een eigen opgezette samenwerking met de scholen en het uitbouwen van activiteiten wel in de meest kwetsbare gezinnen te bereiken. **De operationele invulling verschilt dan wel, de fundamentele werkingsprincipes van de gezinscoaches zelf zijn echter gelijkaardig**.

De verankering in het OCMW biedt heel wat mogelijkheden om lokaal sociaal beleid meer toegankelijk te maken voor de meest kwetsbare gezinnen, toch blijkt opnieuw uit het onderzoek dat de gezinnen minder vertrouwen hebben in het OCMW. Zelfs de stap naar het Huis van het Kind is voor hen niet zo gemakkelijk te zetten. De laagdrempelige toegang naar de gezinscoaches is één van de succeselementen die bewaakt dient te blijven. Dit onderzoek toont aan dat vooral de **branding van de werking hierbij van cruciaal belang is**. Om de meest kwetsbare gezinnen te bereiken is het cruciaal dat gezinscoaching niet

in verband gebracht wordt met het merk 'OCMW' of 'Huis van het Kind'. Dit wil, echter, zoals dit onderzoek aantoont niet noodzakelijk zeggen dat de werking daar organisatorisch niet ondergebracht kan worden. Bepaalde gezinnen keerden zich sterk af tegen deze organisaties ondanks dat hun gezinscoach wel degelijk daar werkzaam was.

5 Gezinscoaching als een vorm van kritiek op de bestaande hulpverlening

Als slot van dit onderzoek, nemen we de lezer graag mee in een gedachte experiment. Dit onderzoek was geen RCT waarbij een controle groep van gezinnen vergeleken werd ten opzichte van een groep gezinnen die begeleid werden door een gezinscoach. Doch kan de vraag gesteld worden: **“Wat zou er gebeurd zijn met de gezinnen in dit onderzoek mocht de gezinscoach er niet geweest zijn?”**.

Op basis van dit onderzoek blijkt alvast dat de gezinscoaches (al dan niet letterlijk) een noodzakelijke levenslijn zijn voor de meest kwetsbare gezinnen. Ze herstellen stap voor stap wantrouwen van de gezinnen in de hulpverlening, focussen op de kracht binnen het gezin en werken aan het vertrouwen in het eigen kunnen op weg naar meer zelfredzaamheid. Gezinscoaches zorgen waar mogelijk voor een warme overdracht naar bestaande dienstverlening, maar rijden eveneens diverse kleinere en grotere gaten in de hulpverlening toe. Ze behartigen bovenal de belangen van de gezinnen in voor én tegenspoed.

Gezinscoaching is geen mirakeloplossing. Ook gezinscoaches botsten immers op structurele uitdagingen. Uit het onderzoek blijkt dat binnen een erg korte termijn van 6 maanden relatief weinig vooruitgang kan geboekt worden voor de structurele noden van deze gezinnen, zoals een voldoende inkomen of een kwaliteitsvolle, betaalbare woning. Tegelijkertijd slagen de gezinscoaches er wel in om deze gezinnen te bereiken, ermee op weg te gaan en betekenisvolle successen te boeken. Ook maken ze minder zichtbare noden zichtbaar én bespreekbaar. In dat opzicht zijn ze een **noodzakelijke maar onvoldoende component van een structureel beleid in het teken van armoedebestrijding**. Bovenal maken ze duidelijk dat binnen het huidige gefragmenteerde hulpverleningslandschap diverse gezinnen uit de boot vallen.

Gezinscoaching kan ook bekeken worden als een belangrijke kritiek op de bestaande organisatie van de hulpverlening en het feit dat de krachtlijnen van sterk sociaal werk hierin een blijvende uitdaging blijven. Gezinscoaches bieden een antwoord op de noden van de meest kwetsbare gezinnen. Tegelijkertijd mag deze methodiek geen excuus vormen voor de bestaande hulpverlening om de eigen werking niet in vraag te stellen, want dan is de kans des te groter dat de gezinscoach overvraagd geraakt door de veelheid van gezinnen die wordt doorverwezen naar de gezinscoach. In dat opzicht **daagt de methodiek van gezinscoaching en de manier van werken van de gezinscoaches zelf ook de bestaande hulpverlening uit om blijvend te zoeken naar manieren om de meest kwetsbare gezinnen op een aangepaste manier te ondersteunen.**

Referenties

Storms, B. (2019). GO tegen gezinsarmoede. Een onderzoek naar de werking en resultaten van het GezinsOndersteuningsteam in Mechelen. <https://www.mechelen.be/go-team-boek>

VBKJ (2021). De rol van de gezinscoach in de brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede in het realiseren van grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding Eindopdracht VBKJ LNW Impact.

Van Lancker, W., Cappelle, H., Cox, N., Decorte, A., Defossez, E., Denoo, H., Stevens, F. & Willems, A. (2020). MISSION Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need. Final Report. https://www.wimvanlancker.be/wpcontent/uploads/2020/02/MISSION_FINAL-REPORT_31-01-20.pdf Zie ook: https://www.kortrijk.be/sites/kortrijk/files/2020-06/mission_samenvattendbeleidsrapport.pdf

Bijlage

SOCIALE BALANS – Inhoudelijke gebruikersgids

Voor een praktische gebruikersgids verwijzen we naar de Sociale Balans zelf en naar communicatie die u van Cebud ontving. Hieronder nemen we enkele inhoudelijke richtlijnen tot het invullen van de Sociale Balans op. Deze zullen wijzigen doorheen de tijd. Het kan dan ook zinvol zijn om altijd de nieuwste versie op te zoeken.

Wanneer registreren?

Ideaal registreer je bij elke wijziging – elk contact dat je met het gezin hebt. Elke registratie wordt dan een 'momentopname'. Bij een nieuwe registratie dien je enkel het item aan te passen waarin een verandering plaatsvond. Alle andere items blijven bij een nieuwe registratie behouden zoals deze een laatste keer geregistreerd werden.

De minimumregistratie die we verwachten, is één maal per drie maanden per gezin.

Codering gezinnen

Elk gezin krijgt een unieke code. Zie het document 'Codering gezinnen' in de post op basecamp met de naam 'Begeleidende documenten registratie Sociale Balans'.

Je kan er als bestuur of organisatie voor kiezen deze codering zelf door te voeren of dit aan het onderzoeksteam over te laten door hen toegang te geven tot de Sociale Balans van jouw bestuur of organisatie. Meer uitleg hierover krijg je bij de opstart van de registratie

Gebruik open tekstvelden

Het is bij elke deelvraag mogelijk om een open tekstveld in te vullen. Gezinscoaches zijn vrij deze naar eigen goeddunken in te vullen.

Dit zijn een aantal van de elementen die idealiter in deze tekstvelden worden meegenomen:

- Belang van item voor het gezin
- Link tussen het item en andere items (bv. bij huisvesting aangeven dat precariteit het moeilijk maakt om voldoende te investeren in de opvoeding van de kinderen)
- Samenwerking met andere (lokale) actoren m.b.t. het item
- Elementen die administratief in orde gebracht worden m.b.t. het item.

Onderstaand zijn alle items opgenomen. Bij een aantal items is in het groen extra toelichting voorzien die het hanteren van het item zal vergemakkelijken.

Contactgegevens

We beseffen dat registratie voor niemand een favoriete bezigheid is. We willen het werk zo eenvoudig en doenbaar mogelijk maken. Elke vraag of reactie is dan ook welkom bij Marjolijn op 0494/94.95.36 of marjolijn.dewilde@kuleuven.be

HUISHOUDEN

info huishouden

Wonen

Verblijfplaats

Dakloos	Tijdelijke verblijfplaats	Eigen woont met grote gebreken	Eigen woont met kleine gebreken	Eigen woont zonder gebreken
---------	---------------------------	--------------------------------	---------------------------------	-----------------------------

'Eigen woning' staat voor 'huurwoning' of 'eigendom'.

In het open tekstveld kan opgegeven worden of het om een huur- of koopwoning gaat.

Betaalbaarheid van de woning

Dreigende uithuiszetting wegens niet betalen van huur of hypotheek	Achterstand met betaling van huur of hypotheek	Huur/hypotheek wordt soms te laat betaald, maar geen achterstand	Huur/hypotheek wordt steeds op tijd betaald maar is te hoog voor inkomen	Huur/hypotheek wordt op tijd betaald en is betaalbaar *
--	--	--	--	---

* maximum 1/3 van het inkomen

Zelfstandig wonen

Woont niet zelfstandig	Verwerft competenties om zelfstandig te kunnen wonen	Woont op proef zelfstandig met begeleiding	Woont zelfstandig met begeleiding	Woont zelfstandig zonder begeleiding
------------------------	--	--	-----------------------------------	--------------------------------------

Eigen onderhoud woning

Er dreigt een uithuiszetting door achterstallig onderhoud	Woning is slecht bewoonbaar door achterstallig onderhoud	Woning wordt beperkt onderhouden	Woning wordt voldoende onderhouden	Woning wordt zeer goed onderhouden
---	--	----------------------------------	------------------------------------	------------------------------------

Financiële situatie

Inkomen

Inkomen is zeer ver ontoereikend *	Inkomen is ontoereikend	Inkomen is nipt toereikend	Inkomen is toereikend	Inkomen is ruim toereikend
------------------------------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------	----------------------------

* totaal netto gezinsinkomen < referentiebudgetten zie budgetcalculator CEBUD

Schulden

(Oplopende) schulden en geen financiële ruimte om af te betalen, schuldeisers nog niet op de hoogte gebracht	(Oplopende) schulden en geen financiële ruimte om af te betalen, schuldeisers op de hoogte gebracht	(Oplopende) schulden met een afbetalingsplan dat niet steeds gevolgd wordt	Schulden met afbetalingsplan dat goed gevolgd wordt	Schuldenvrij
--	---	--	---	--------------

Voeding

Voeding

Meestal onvoldoende voeding	Soms onvoldoende voeding	Net voldoende voeding	Voldoende voeding maar weinig verse en gevarieerde voeding	Voldoende verse en gevarieerde voeding
-----------------------------	--------------------------	-----------------------	--	--

Veiligheid

Veiligheid

Dagelijks of wekelijks (verbaal en fysiek) geweld binnen gezin	Maandelijks (verbaal en fysiek) geweld binnen gezin	Zelden (verbaal en fysiek) geweld binnen gezin	Geen fysiek, wel verbaal geweld	Geen fysiek en geen verbaal geweld
--	---	--	---------------------------------	------------------------------------

VOLWASSENE

info volwassene

Identiteit

Erkenning

Nooit kunnen zijn wie je bent in onze samenleving	Bijna nooit kunnen zijn wie je bent in onze samenleving	Soms wel soms niet kunnen zijn wie je bent in onze samenleving	Meestal kunnen zijn wie je bent in onze samenleving	Altijd kunnen zijn wie je bent in onze samenleving
---	---	--	---	--

Sociaal netwerk

Vangnet

Geen mensen om op terug te vallen voor steun of eventuele zorg	Ruim onvoldoende mensen om op terug te vallen voor steun of eventuele zorg	Onvoldoende mensen om op terug te vallen voor steun of eventuele zorg	Voldoende mensen om op terug te vallen voor steun of eventuele zorg	Ruim voldoende mensen om op terug te vallen voor steun of eventuele zorg
--	--	---	---	--

Mensen op wie je kan terugvallen voor zorg of steun indien nodig

Vrije tijd

Geen vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Ruim onvoldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Onvoldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Voldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Ruim voldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)
---	---	--	--	---

Budgetteringsvaardigheden

Inzicht

Geen zicht op vaste uitgaven en inkomsten en geen budgetplan voor toekomstige uitgaven	Weinig zicht op vaste uitgaven en inkomsten en geen budgetplan voor toekomstige uitgaven	Zicht op vaste uitgaven en inkomsten maar geen budgetplan voor toekomstige uitgaven	Zicht op vaste uitgaven en inkomsten en een budgetplan voor toekomstige uitgaven op korte termijn	Alle inkomsten en uitgaven zijn gekend en worden nauwkeurig bijgehouden en er is een budgetplan voor toekomstige uitgaven op lange termijn
--	--	---	---	--

Administratie

Persoonlijke administratie is nooit in orde	Persoonlijke administratie is zelden in orde	Persoonlijke administratie is vaak in orde	Persoonlijke administratie is bijna altijd in orde	Persoonlijke administratie is altijd in orde
---	--	--	--	--

Budget beheren

Budgetbeheer volledig in handen van een hulpverlener	Budgetbeheer grotendeels in handen van een hulpverlener	Budgetbeheer voor de helft in handen van een hulpverlener	Beheert budget grotendeels zelfstandig	Beheert budget volledig zelfstandig
--	---	---	--	-------------------------------------

Gezondheid

Fysieke gezondheid

Slechte gezondheid, zeer veel belemmeringen	Slechte gezondheid, enkele belemmeringen	Slechte gezondheid maar weinig belemmeringen	Relatief goede gezondheid, weinig belemmeringen	Goede gezondheid
---	--	--	---	------------------

Mentale gezondheid

Slechte mentale gezondheid, zeer veel belemmeringen	Slechte mentale gezondheid, enkele belemmeringen	Slechte mentale gezondheid maar weinig belemmeringen	Relatief goede mentale gezondheid, weinig belemmeringen	Goede mentale gezondheid
---	--	--	---	--------------------------

Stress

Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten
---	---	---	--	--

Middelengebruik

Chronische verslaving	Afhankelijkheid en verslaving	Overmatig of problematisch gebruik	Geïntegreerd of sociaal/recreatief gebruik	Geen of incidenteel gebruik
-----------------------	-------------------------------	------------------------------------	--	-----------------------------

De schaal van 'chronische verslaving' naar 'geen of incidenteel gebruik' moet begrepen worden als het gebruik op het moment van registratie. Dat betekent dat chronisch verslaafde personen die een

periode doorgaan met matig gebruik in een sociale context, hier score 'Geïntegreerd of sociaal / recreatief gebruik' zullen krijgen. Dat er een blijvend risico is dat zij terug hervallen in dagelijkse afhankelijkheid, kan dus enkel in het open tekstveld weergegeven worden.

Inburgering

Nederlands

Nog niet met cursus gestart	Taalniveau 1.1* bezig	Taalniveau 1.1 behaald	Taalniveau 1.2** behaald	Taalniveau 2.1*** of meer behaald
-----------------------------	-----------------------	------------------------	--------------------------	-----------------------------------

Zoals afgesproken op het netwerkoverleg in februari hanteren wij de gegeven schaal anders dan hier beschreven. Zie hieronder voor de interpretatie in context van het project Lokale gezinscoaches.

Alternatieve interpretatie = Geen kennis van het Nederlands	Alternatieve interpretatie = Basiskennis van het Nederlands. Bekende dagelijkse uitdrukkingen eenvoudige zinnen.	Alternatieve interpretatie = Bekend met veelgebruikte uitdrukkingen en kan gesprek voeren over alledaagse zaken.	Alternatieve interpretatie = Kan spontaan aan een gesprek deelnemen. Kan eigen mening, dromen en verwachtingen beschrijven	Alternatieve interpretatie = Kan zonder moeite alles begrijpen. Kan zich spontaan, vloeiend, precies en genuanceerd uitdrukken.
--	---	---	---	--

Maatschappelijke oriëntatie via inburgeringstraject

Niet ingeschreven voor inburgeringscursus en maatschappelijke oriëntatie	Op wachtlijst voor inburgeringscursus en maatschappelijke oriëntatie	Bezig met inburgeringscursus en maatschappelijke oriëntatie	Maatschappelijke oriëntatie behaald	Inburgeringsattest behaald
--	--	---	-------------------------------------	----------------------------

Zoals afgesproken op het netwerkoverleg in februari hanteren wij de gegeven schaal anders dan hier beschreven. Zie hieronder voor de interpretatie in context van het project Lokale gezinscoaches.

Alternatieve interpretatie = Amper integratie in de Belgische samenleving	Alternatieve interpretatie = Zwakke integratie in de Belgische samenleving	Alternatieve interpretatie = Zekere integratie in de Belgische samenleving	Alternatieve interpretatie = Sterke integratie in de Belgische samenleving	Alternatieve interpretatie = Volledige integratie in de Belgische samenleving
--	---	---	---	--

Justitie

Justitie

Openstaande strafrechtelijke zaken	Bezig met het uitvoeren van (voorwaardelijke) straf	Geen openstaande straf maar strafblad	Strafblad met beperkte	Geen contact met justitie,
------------------------------------	---	---------------------------------------	------------------------	----------------------------

		met grote invloed op het dagelijks leven	invloed op het dagelijks leven	geen strafblad
--	--	--	--------------------------------	----------------

Werk en opleiding

Tewerkstelling

> 5 jaar werkloos	> 3 jaar werkloos	Onregelmatige tewerkstelling	Werkt met een contract van bepaalde duur	Stabiele, reguliere tewerkstelling met toekomstperspectief
-------------------	-------------------	------------------------------	--	--

Werkervaring

Geen werkervaring	Ruim onvoldoende werkervaring	Onvoldoende werkervaring, maar volgt traject arbeidsactivering	Voldoende werkervaring	Ruim voldoende werkervaring op de reguliere arbeidsmarkt
-------------------	-------------------------------	--	------------------------	--

Opleiding

Niet of nauwelijks kunnen lezen of schrijven in eigen moedertaal	Geen diploma, attest of certificaat van middelbaar onderwijs	Diploma, attest of certificaat van middelbaar onderwijs zonder reële kansen op de arbeidsmarkt	Diploma, attest of certificaat van middelbaar onderwijs met reële kansen op de arbeidsmarkt	Bijkomend attest of diploma opleiding met tewerkstellingskansen in een knelpuntberoep
--	--	--	---	---

Solliciteren

Geen ervaring in solliciteren en geen zoekstrategie	Zoekt werk met weinig kennis van solliciteren en zonder goede zoekstrategie	Zoekt werk met weinig kennis van solliciteren maar volgt opleiding	Zoekt werk met goede zoekstrategie en brief/cv maar ruimte voor verbetering van gesprek en presentatietechnieken	Zoekt actief naar werk met optimale zoekstrategie, goede brief/cv en inzicht in gesprek en presentatietechnieken
---	---	--	--	--

Geletterdheid

Lezen

Altijd moeite om brieven te lezen en te begrijpen	Vaak moeite om brieven te lezen en te begrijpen	Soms wel, soms geen moeite om brieven te lezen en te begrijpen	Meestal geen moeite om brieven te lezen en te begrijpen	Nooit moeite om brieven te lezen en te begrijpen
---	---	--	---	--

Schrijven

Altijd moeite om een brief te schrijven/typen	Vaak moeite om een brief te schrijven/typen	Soms wel, soms geen moeite om een brief te schrijven/typen	Meestal geen moeite om een brief te schrijven/typen	Nooit moeite om een brief te schrijven/typen
---	---	--	---	--

Computer/smartphone gebruik

Altijd moeite om online zaken te regelen zoals afspraken maken, tegemoetkomingen aanvragen, ...	Vaak moeite om online zaken te regelen zoals afspraken maken, tegemoetkomingen aanvragen, ...	Soms wel, soms geen moeite om online zaken te regelen zoals afspraken maken, tegemoetkomingen aanvragen, ...	Meestal geen moeite om online zaken te regelen zoals afspraken maken, tegemoetkomingen aanvragen, ...	Nooit moeite om online zaken te regelen zoals afspraken maken, tegemoetkomingen aanvragen, ...
---	---	--	---	--

Indien de persoon in kwestie niet over computer of smartphone beschikt kan hier 'niet van toepassing' weergegeven worden. Tevens kan dit verduidelijkt worden in het open tekstveld.

Mobiliteit

Mobiliteit

Geen mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Onvoldoende mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Voldoende maar onveilige mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Voldoende en veilige mobiliteitsmiddelen om zich betaalbaar te verplaatsen maar met veel verloren tijd	Voldoende en veilige mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen zonder veel verloren tijd
---	--	---	--	---

KIND

info kind

Opvang en zorg

Zorg voor kinderen

Geen zorg voor kinderen mogelijk	Onvoldoende zorg voor kinderen	Zorg voor kinderen is beperkt	Meestal voldoende zorg voor kinderen	Altijd voldoende zorg voor kinderen
----------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	--------------------------------------	-------------------------------------

Opvang van kinderen door anderen

Opvang van kinderen is niet beschikbaar	Opvang van kinderen is ruim onvoldoende beschikbaar	Opvang van kinderen is onvoldoende beschikbaar	Opvang van kinderen is voldoende beschikbaar	Opvang van kinderen is ruim voldoende beschikbaar
---	---	--	--	---

Jeugdzorg

Er is een crisissituatie die onmiddellijk professionele hulp vereist	Er is intensieve begeleiding door professionele hulpverlening	Er is opvolging door jeugdzorg	Dossier jeugdzorg is in afbouw	Geen contact (meer) met jeugdzorg
--	---	--------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------

Basisbehoeften baby en peuter

Babyuitzet

Geen babyuitzet	Babyuitzet is zeer beperkt in aantal	Voldoende babyuitzet maar over het algemeen van slechte kwaliteit	Voldoende babyuitzet, maar sommige dingen zijn van slechte kwaliteit	Voldoende babyuitzet en over het algemeen van goede kwaliteit
-----------------	--------------------------------------	---	--	---

Kind en gezin

Baby/peuter gaat nooit naar het consult van Kind & Gezin	Baby/peuter gaat meer niet dan wel naar het consult van Kind & Gezin	Baby/peuter gaat even vaak niet dan wel naar het consult van Kind & Gezin	Baby/peuter gaat meer wel dan niet naar het consult van Kind & Gezin	Baby/peuter gaat altijd naar het consult van Kind & Gezin
--	--	---	--	---

Gezinsondersteuner

Er is in het gezin nood aan gezinsondersteuning maar ze weten niet waar ze hiervoor terecht kunnen	Er is in het gezin nood aan gezinsondersteuning maar er is geen professionele ondersteuning	Er is in het gezin nood aan gezinsondersteuning maar er is onvoldoende professionele ondersteuning	Er is in het gezin nood aan gezinsondersteuning en er is voldoende professionele ondersteuning	Er is in het gezin geen nood (meer) aan gezinsondersteuning
--	---	--	--	---

School

Aanwezigheid school

Niet ingeschreven, gaat niet naar school	Regelmatig ongewettigd afwezig	Beperkt ongewettigd afwezig	Zelden ongewettigd afwezig	Nooit ongewettigd afwezig
--	--------------------------------	-----------------------------	----------------------------	---------------------------

Leertraject

Zeer moeizaam leertraject	Moeizaam leertraject	Leertraject met enige belemmering	Vlot leertraject	Optimaal leertraject
---------------------------	----------------------	-----------------------------------	------------------	----------------------

Welbevinden op school/opvang

Gaat helemaal niet graag naar school/opvang	Gaat niet graag naar school/opvang	Gaat soms wel en soms niet graag naar school/opvang	Gaat graag naar school/opvang	Gaat heel graag naar school/opvang
---	------------------------------------	---	-------------------------------	------------------------------------

Sociaal netwerk

Vrije tijd

Geen vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Ruim onvoldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Onvoldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Voldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)	Ruim voldoende vrijetijdsbesteding buitenshuis (hobby, sport of vereniging)
---	---	--	--	---

Netwerk

Geen contacten met leeftijdsgenoten	Ruim onvoldoende contacten met leeftijdsgenoten	Onvoldoende contacten met leeftijdsgenoten	Voldoende contacten met leeftijdsgenoten	Ruim voldoende contacten met leeftijdsgenoten
-------------------------------------	---	--	--	---

Gezondheid

Fysieke gezondheid

Slechte gezondheid, zeer veel belemmeringen	Slechte gezondheid, enkele belemmeringen	Slechte gezondheid maar weinig belemmeringen	Relatief goede gezondheid, weinig belemmeringen	Goede gezondheid
---	--	--	---	------------------

Mentale gezondheid

Slechte mentale gezondheid, zeer veel belemmeringen	Slechte mentale gezondheid, enkele belemmeringen	Slechte mentale gezondheid maar weinig belemmeringen	Relatief goede mentale gezondheid, weinig belemmeringen	Goede mentale gezondheid
---	--	--	---	--------------------------

Stress

Ervaart (bijna) altijd ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart vaak ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart soms ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart bijna nooit ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten	Ervaart nooit ongezonde stress met bijhorende lichamelijke en mentale klachten
---	---	---	--	--

Middelengebruik

Chronische verslaving	Afhankelijkheid en verslaving	Overmatig of problematisch gebruik	Geïntegreerd of sociaal/recreatief gebruik	Geen of incidenteel gebruik
-----------------------	-------------------------------	------------------------------------	--	-----------------------------

Mobiliteit

Mobiliteit

Geen mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Onvoldoende mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Voldoende maar onveilige mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen	Voldoende en veilige mobiliteitsmiddelen om zich betaalbaar te verplaatsen maar met veel verloren tijd	Voldoende en veilige mobiliteitsmiddelen om zich gemakkelijk en betaalbaar te verplaatsen zonder veel verloren tijd
---	--	---	--	---